

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK VE TELEVİZYONDA ŞİDDET: 5 YAŞINDAKİ ÇOCUKLARIN
ANNE - BABALARININ TELEVİZYONDAKİ ŞİDDETİN SALDIRGAN
DAVRANIŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN:

ESRA YILDIRIM

ANKARA-2008

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK VE TELEVİZYONDA ŞİDDET: 5 YAŞINDAKİ ÇOCUKLARIN
ANNE - BABALARININ TELEVİZYONDAKİ ŞİDDETİN SALDIRGAN
DAVRANIŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN:

ESRA YILDIRIM

DANIŞMAN:

Yrd.Doç.Dr.NESLİHAN AVCI

ANKARA-2008

Esra YILDIRIM'ın “ Çocuk ve Televizyonda Şiddet: 5 Yaşındaki Çocukların Anne – Babalarının Televizyondaki Şiddetin Saldırgan Davranışlar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri” başlıklı tezi 17. 06. 2008 tarihinde, jürimiz tarafından Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Kemal İNAL

.....

Üye :Yrd. Doç. Dr. Neslihan AVCI (Tez Danışmanı)

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Özlem Ersoy

.....

ÖNSÖZ

Araştırmamda tez konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar her aşamada yardımını ve bilgilerini esirgemeyen, araştırmanın bu safhaya gelmesinde büyük emeği olan değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Neslihan AVCI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca ihtiyaç duyduğum her anda bilgisiyle destek veren, manevi olarak her zaman yanımda olan, dünyaya gelecek şanslı bir bebeğin annesi canım arkadaşım Öğretim Görevlisi Özlem GÖZÜN KAHRAMAN'a teşekkür ederim.

Araştırmamın bulgular kısmının oluşturulmasında yanımda olan arkadaşım Şükran KILIÇ'a ve farklı bir şehirden araştırmamın yürütülmesinde katkısı olan arkadaşım Dilek ARUCAN'a teşekkür ederim.

Araştırmam için gerekli olan görüşmelerin yapılmasının sağlanmasında yardımcı olan anaokulu müdirelerine ve görüşmeye gönüllü olarak katılan anne ve babalara teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim sürecim boyunca maddi ve manevi olarak yanımda olan aileme ve bir ömrü paylaşmaya hazırlandığım, araştırmam boyunca bana destek olan Gökhan ATAMAN'a sonsuz teşekkürler.

ESRA YILDIRIM

ÖZET

ÇOCUK VE TELEVİZYONDA ŞİDDET: 5 YAŞINDAKİ ÇOCUKLARIN ANNE VE BABALARININ TELEVİZYONDAKİ ŞİDDETİN SALDIRGAN DAVRANIŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Yıldırım, Esra

Yüksek Lisans, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Neslihan Avcı

Mayıs- 2008

Bu araştırma, televizyondaki şiddet sahnelerinin 5 yaş çocuklarının saldırgan davranışları üzerindeki etkisi ile ilgili olarak anne ve babaların görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu 2007- 2008 öğretim yılında Bursa ili merkez ilçelerinden olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaca uygun örnekleme yöntemi ile seçilen okullardan sosyo- ekonomik seviyeyi özellikle annenin eğitim durumu ve gelir düzeyi açısından temsil eden gönüllü 15 anne ve 15 baba oluşturmuştur.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak kodlandıktan sonra betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonunda çocukların en çok izlediği programın çizgi film olduğu ve çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin çocuklara uygun olmadığı saptanmıştır. Anneler çocuklarının izledikleri programları önceden izleyerek kontrol etmekte, babalar ise çocuklarının izledikleri programları kontrol etmemektedirler. Çocuklar izledikleri şiddet sahnelerinden etkilenmekte ve bunu en çok hareketlerine yansıtmaktadırlar. Televizyondan erkek çocukları daha fazla etkilenmektedir. Çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda anne ve babalar açıklama yapma yoluna başvurumaktadırlar. Televizyondaki şiddet

sahneleri daha iyi programların yayına konması ve programların uzmanlar tarafından denetlenmesi ile önlenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, Şiddet, Saldırganlık, Çocuk ve Anne- Baba Görüşleri

ABSTRACT

CHILD AND VIOLENCE ON TELEVISION: PARENTS OPINIONS ABOUT TV VIOLENCE' INFLUENCE ON AGGRESSIVE BEHAVIORS WHO HAVE 5 YEARS OLD CHILD

Yıldırım, Esra

Master, Child Development and Education

Advisor: Asistant Professor Neslihan Avcı

May- 2008

This research's aim is to investigate children's aggressive behaviors which are affected from violence scenes on television and parents' ideas.

This research's study group includes 15 willing parents from different SES (according to maternal education and parental income) in central Bursa who are chosen with convenience sampling method which is a nonprobability method.

Qualitative research method was used in this study and the data was collected with semi-structured interview form. Interview records were encoded and analyzed with qualitatively.

The findings show that most-preferred television programs by the children are cartoons and the programs which prepared for kids are not suitable for them. Mothers express that they had watched and checked the programs for their children before them; fathers express that they don't care the programs which their children watched. The parents think that kids are affected from the violence scenes on television and kids have behavior which is affected from the violence scenes on television. The boys are more affected from television. In the case of the children try to solve problems with friends by violence. The parents expressed they need an explanation when their children try to solve problems with friends by violence and parents specified that need to be broadcasted better programs instead of violence scenes on TV and these programs must be controlled by experts.

Key words: Television, violence, aggression, children and parent opinions.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	i
Önsöz	ii
Özet	iii
Abstract	v
İçindekiler	vi
Tablolar Listesi	ix
Şekiller Listesi	xi
BÖLÜM	
1.GİRİŞ	1
1.1. Şiddet ve Saldırganlığın Tanımı	5
1.1.1 Şiddet	5
1.1.2 Şiddetin Değişik Biçimleri	6
1.1.3 Saldırganlık	11
1.1.4 Klasik Dürtü Kuramları	15
1.1.5 Çağdaş Dürtü Kuramları	16
1.2 Televizyondaki Şiddetin Çocukların Davranışlarına Yansıması	17
1.3 Medyadaki Şiddet Sahnelerinin Etkilerine Dair Kuramsal	
Yaklaşımlar	19
1.3.1 Uyarma Kuramı	19
1.3.2 Duyarsızlaşma Etkisi	19
1.3.3 Toplumsal Öğrenme Kuramı	20
1.3.4 Kısıtsızlaştırma Hipotezi	21

1.3.5 Katharsis (Arınma) Hipotezi	21
1.3.6 Kullanma Hazırlama	21
Araştırmanın Amacı	23
Araştırmanın Önemi	23
Araştırmanın Kapsamı	26
Araştırmanın Sınırlılıkları	26
Araştırmanın Sayıltıları	26
 2.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	 27
 3.YÖNTEM	 34
Çalışma Grubu	34
Araştırmanın Modeli	36
Verilerin Toplanma Süreci	36
Verilerin Analizi	40
 4.BULGULAR ve YORUMLAR	 43
4.1 Anne ve Babaların Çocukların Televizyonda En Çok İzlediği Programlara İlişkin Görüşleri.....	46
4.2 Anne ve Babaların Çocuklar İçin Hazırlanan Programların İçeriklerine İlişkin Görüşleri	49
4.3 Anne ve Babaların Çocuklarının İzlediği Programları Kontrol Etme Davranışlarına İlişkin Görüşleri	52
4.4 Anne ve Babaların Televizyon Programlarındaki Şiddet Sahnelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri	55

4.4.1 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlara İlişkin Görüşleri	57
4.4.2 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlara Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri...	59
4.4.3 Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinin Çocukların Çevreleriyle Olan İlişkileri İle İlgili Görüşleri	64
4.4.4 Anne ve Babaların Çocuklarının Çevrelerindeki Şiddet İçerikli Olaylara Tepkilerinde Televizyondaki Modellerin Etkisine İlişkin Görüşleri.....	67
4.4.5 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondan Cinsiyete Göre Etkilenme Durumlarına İlişkin Görüşleri	71
4.4.6 Anne ve Babaların Çocuklarının Arkadaşlarıyla Olan Problemlerini Şiddet Yoluyla Çözmeleri Durumunda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Görüşleri	74
4.5 Anne ve Babaların Çocuklarını Televizyonun Olumsuz Etkilerinden Korumaya İlişkin Görüşleri	77
4.6 Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddetin Önlenmesine İlişkin Görüşleri	80
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	86
Sonuç	86
Öneriler	90
KAYNAKÇA	92
EKLER	99
Ek 1- Çalışma Grubu Belirleme Formu	99
Ek 2- Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	100

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Anne ve Babaların Özellikleri	34
Tablo 2 Görüşme Bilgileri	38
Tablo 3 Anne ve Babaların Çocukların Televizyonda En Çok İzledikleri Programlara İlişkin Görüşleri	47
Tablo 4 Anne ve Babaların Çocuklar İçin Hazırlanan Programların İçeriklerine İlişkin Görüşleri	50
Tablo 5 Anne ve Babaların Çocuklarının İzlediği Programları Kontrol Etme Davranışlarına İlişkin Görüşleri	52
Tablo 6 Anne ve Babaların Televizyon Programlarındaki Şiddet Sahnelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri	55
Tablo 7 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlara İlişkin Görüşleri	58
Tablo 8 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlara ve Bu Davranışlara Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri	60
Tablo 9 Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinin Çocukların Çevreleriyle Olan İlişkileri İle İlgili Görüşleri	65
Tablo 10 Anne ve Babaların Çocuklarının Çevrelerindeki Şiddet İçerikli Olaylara Tepkilerinde Televizyondaki Modellerin Etkisine İlişkin Görüşleri	68
Tablo 11 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondan Cinsiyete Göre Etkilenme Durumlarına İlişkin Görüşleri	71

Tablo 12 Anne ve Babaların Çocuklarının Arkadaşlarıyla olan Problemlerini Şiddet Yoluyla Çözmeleri Durumunda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Görüşleri	74
Tablo 13 Anne ve Babaların Çocuklarını Televizyonun Olumsuz Etkilerinden Korumaya İlişkin Görüşleri	77
Tablo 14 Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddetin Önlenmesine İlişkin Görüşleri	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1- Televizyonu Değerlendirmek İçin Gelişimsel Çerçeve	2
Şekil 2- Şiddetin Sınıflandırılması	10

GİRİŞ

Günümüzde televizyondaki şiddet sahnelerine uzun süre maruz kalınmasının çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yarattığı araştırmalar ile kanıtlanmıştır. Çocuklarla en fazla ilgilenen erken çocukluk dönemi eğitimcileri, kitle iletişim araçlarının hayati rol oynadığını ve onların çocukları etkilediğini belirtmektedirler (Levin ve Paige, 1994: 38). Levin ve Paige (1995) tarafından çoğunluğu 3- 6 yaş arası çocuklar ile çalışan öğretmenlerle gerçekleştirilen araştırma sonucunda katılımcı öğretmenlerin Power Ranger's adlı çizgi filmin sınıflarındaki öğrenciler üzerinde olumsuz etkisi olduğu yönündeki görüşleri, çocukları şiddete karşı duyarsızlaştırdığı ve çocuklarının oyunlarının üzerinde etkili olduğunun saptanması da bu görüşü desteklemektedir (Levin ve Paige, 1995).

Yaşamın ilk yıllarında maruz kalınan bazı olayların etkisi yaşam boyu devam etmektedir. Özellikle çocukluk dönemindeki etkiler ileriki dönemlerde gösterilen davranışların nedeni olarak araştırma konusu haline gelmektedir. Şiddet ve korku içeren televizyon programları çocukların gelişimleri için uygun değildir, çünkü onlar çocukların güvenlik duygularını zayıflatmaktadır. Çocuklara başkalarına güvenmemeyi ve tehlikeli olduklarını düşünmeyi öğretmektedirler (Levin ve Paige, 1994: 39).

Son yıllarda çocuklar için hazırlanan programların içeriğinde şiddetin yer alması ve bu şiddet sahnelerinin olumsuz etkilerinin çocuklar üzerinde gözlemlenmesi, araştırmacıların bu konuda çalışmalarını yoğunlaştırmalarına neden olmuştur ve olmaktadır.

Çocuklar bilişsel olarak kurgu ile gerçeği ayırt edemedikleri dönemde televizyonda maruz kaldıkları şiddet sahnelerinden yetişkinlere oranla daha fazla etkilenmektedirler. Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesinde ve ortadan kaldırılmasında çocuğun çevresinde yakın ilişki içinde olduğu yetişkinlere yani anne, baba ve öğretmenlere büyük rol düşmektedir. Bunu Kebapçı (2001) tarafından aktarılan James Lul'un araştırması da gözler önüne koymaktadır. James Lul, kendilerine bir miktar para verilerek karşılığında televizyon seyretmemeleri istenen bir aile üzerinde yapılan bir deneyden söz ederken, ailenin bir

süre sonra paradan vazgeçip televizyonlarını açtığı gözlemlenmektedir. Lul, ayrıca televizyonları tamire giden ve bu nedenle televizyon izleme olanağı bulamayan bir aileye ilişkin gözlemlerinde, aile içinde kişiler arası iletişim örüntüsünün, televizyonsuzluk nedeniyle sorunlu hale dönüştüğünü, aile içinde bazı, televizyonlu dönemlerde görülmeyen sorunların yaşanmaya başladığını, televizyonun tamirden gelmesiyle birlikte aile içindeki bu kargaşanın yeniden düzene girdiğini belirtmektedir (akt. Kebapçı, 2001: 33).

Anne ve babalar çocukların izledikleri programlarda seçici davranmalı, televizyondaki kurgu ile gerçek arasındaki farkı çocuğun anlayabileceği bir dil ile anlatmalı, çocuklarının televizyonda neyi gördüklerini bilmeli ve ne görmeleri gerektiğini bilerek yaklaşmalıdırlar.

Günümüzde yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelen ve izlenmesi engellenmek istendiğinde dahi bunun mümkün olmadığı, televizyon da çocuklar neleri görmeleri gerekirken, neleri gördüklerini Levin ve Paige (1994), tarafından aşağıdaki şekliyle sunulmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1 :Televizyonu Değerlendirmek İçin Gelişimsel Çerçeve

Konular	Çocuklar TV’ de ne görüyorlar?	Çocuklar TV ‘ de neyi görmeliler?
Güven ve güvenlik duygusu oluşturmak	Dünya tehlikeli, düşmanlar her yerde; güvende hissetmek için silahlara ihtiyaç olduğunu görüyorlar.	İnsanlara güvenilen ve onların birbirlerine yardım ettiği, güvenlik ve tahmin edilebilirliğin başarılabildiği ve korkuların üstesinden gelinebildiği bir dünyayı görmelidirler.
Bağlantılı özerklik duygusu geliştirmek	Özerkliğin savaşma ve silahlarla özdeşleştirilmektedir. Bağlantılılık zayıflık, acizlik ve fedakarlıkla özdeşleştirilmektedir.	Anlamli ilişkilere sahip bağımsız ve birbirine yardım eden özerk insanlardan oluşan geniş bir insan çeşitliliği görmelidirler.

Yetkilendirme ve yeterlilik duygusu oluşturmak.	Fiziksel güç ve şiddetin, güç ve yeterliğe eşit olduğunu, kötü adamların her zaman geri döndüğünü görmekte fakat sahip oldukları etkinin yollarını görememektedirler.	Şiddet olmaksızın kendi dünyalarında pozitif etkiye sahip olan insanlara dair bir çok örnek görmelidirler.
Cinsiyet kimliğini oluşturmak.	Aşırı sert cinsiyet ayrımı görüyorlar. Erkeklerin güçlü olduğunu ve şiddet ile dünyayı koruduklarını; kızların aciz, mağdur ve dünya olaylarına karşı ilgisiz olduğunu görüyorlar.	Davranışları, ilgileri, becerileri açısından geniş, kompleks bir çeşitliliğe sahip karakterler görmelidirler. Her iki cinsiyete de özgü davranışlara sahip kişiler görmelidirler (Androjen Kimlik).
İnsanlar arasındaki çeşitliliğin memnuniyetini geliştirmek.	Irksal ve etnik kalıp yargılar, kişisizleşmiş düşmanlar ile çeşitliliğin tehlikeli olduğunu görmekteyiz. Farklı olanlara şiddet uygulamanın haklı olabileceğini görmekteyiz.	Birbirlerine saygılı davranan, farklı becerileri ihtiyaçları ve yetenekleri olan, problemleri şiddetsiz bir şekilde üstesinden gelebilen ve diğer insanların yaşamlarını zenginleştiren farklı insanları tanıyabilmelidirler.
Sosyal sorumluluk ve ahlakın temelini kurmak	Tümüyle iyi ya da kötü olan tek boyutlu karakterleri, şiddetin kişiler arası problemler için çözüm olduğunu görmekteyiz. Tek kabul edilebilir sonucun kazanma olduğunu, kötü adamların zarar görmeyi hak ettiğini görmekteyiz.	Başkalarına karşı sorumluca ve ahlaklı davranan- kibarlık ve saygı gösteren, ahlaki problemlerin üstesinden gelebilen, diğerlerinin bakış açısından bakabilen kompleks karakterler görmelidirler.

Anlamlı oyun için fırsatlara sahip olmak.	Programın içeriği, çocukların deneyimi ve anlayış seviyelerinden çok uzaktadır. Programla ilgili oyuncaklar taklit içermemekte, yaratıcı oyunu desteklememektedir.	Gelişimsel gereksinimleri ön plana alan anlamlı bir oyun içeriği sergilenmelidir. Görüntüler ya da programlar sadece gerçekçi oyuncaklarla bağlantılandırılmamalı, çünkü çocuklar kendi benzersiz oyunlarını yaratabilmelidirler.
--	---	--

(Levin ve Paige, 1994: 43).

1.1 Şiddet ve Saldırganlığın Tanımı

Bu bölümde, televizyondaki şiddet ve saldırganlığın davranış üzerindeki etkilerini ele almadan önce şiddet ve saldırganlık tanımlarına yer verilmesinin araştırmaya kuramsal bir bakış açısı getirmesi açısından önemli görülmüştür.

1.1.1 Şiddet

“Sert, katı” anlamına gelen “sedid” den gelen “şiddet” kelimesi, sözlük tanımı olarak bir gücün, kuvvetin, hareketin derecesi, bir duygunun aşırılığı, inandırma veya uzlaşma yerine kaba kuvvet kullanma anlamlarını karşılamaktadır. Şiddet, önüne geçilmez bir kuvveti olan zorlu bir kuvvetin yaptığı etki miktarı olarak da tanımlanmaktadır (Kebapçı, 2001: 4).

Şiddet bir kişiye güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak, şiddet uygulama eylemi ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel veya psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak tanımlanabilir (Uysal, 2003: 196).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından şiddet; kişinin kendisine, bir başkasına ya da gruba karşı, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da ihmal ile sonuçlanan (ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan) kasıtlı güç kullanımı ya da güç kullanma tehdidi olarak tanımlanmaktadır (Akt. Çetin, 2004: 6).

Psikoloji sözlüğünde şiddet (violence); düşmanlık ve öfke duygularının, kişilere veya nesnelere yönelik fiili, yıkıcı fiziksel zor yoluyla dile getirilmesidir. Bu haliyle her türlü çatışma ilişkisinde (ailede, okulda, gruplar, ırklar, vb. arasında) rastlanan şiddet, saldırganlığın özgürlüğü, insan iradesini hiçe sayan en ileri, en aşırı boyutu olarak ele alınmaktadır (Budak, 2000: 716).

Şiddet (Violence- Violare), insanlarda şiddet kullanma, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükunet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etme şekillerinde kendini gösteren davranışlardır (Ardalı ve Erten, 1996: 143).

Ünsal'a göre ise şiddet, insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir (Ünsal, 1996: 31).

Şiddet, sonucunda bireyde fiziksel veya psikolojik zarar bırakabilecek etkiye sahip olan davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir.

1.1.2 Şiddetin Değişik Biçimleri

Günümüzde şiddetin çok değişik tiplerde ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar;

a)Kendine Dönük Şiddet: İntihar davranışı, kişinin kendi bedenine yaptığı zarar verici uygulamalardır.

b)Kişiler Arası Şiddet: Ailede eşe, çocuğa ya da ailenin yaşlı üyelerine uygulanan aile içi şiddet, partnere yönelik şiddet. Toplumda bir başka kişiye, bir kişi veya küçük bir grup tarafından uygulanan şiddettir.

c)Kollektif Şiddet: Devletler, organize siyasi gruplar, militan gruplar ve teröristler tarafından gerçekleştirilen şiddet olaylarıdır. Çete şiddeti, kan davaları, sokakta şiddet, homoseksüel, lezbiyen ve azınlıklara yönelik şiddet gibi.

d)Diğer: İnsan ve organ ticareti, pornografi, okulda ve spor olaylarında şiddet ve medya şiddetidir (akt. Doğan ve Subaşı , 2004: 65)

Fromm (1994), “*Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*” adlı eserinde şiddeti, oyunda ortaya çıkan şiddet, tepkisel şiddet, ödünleyici şiddet ve kana susamışlık olarak dört başlık altında ele almaktadır.

1-Oyunda Ortaya Çıkan Şiddet

Fromm'a göre oyunda ortaya çıkan şiddet, kaynağında nefret ve yıkıcılık barındırmayan şiddet biçimidir.

Oyunlu şiddetin çeşitli türleri ilkel kabilelerin savaş oyunlarından Zen Budistleri'nin kılıç oyunlarına dek pek çok örnekte görülebilmektedir. Bu oyunların hiçbirinde amaç öldürmek değildir; oyun ölümle sonuçlanırsa bu, rakibin “yanlış yerde durmuş olmasından ” doğmaktadır (Fromm,1994: 18).

Şiddet eylemi oyunda oynayanların göstermesi gereken bir beceri olarak ortaya çıkmaktadır.Şiddetin aracılık yapıp beceri gösterme şekli olarak kullanılması bilinçaltında yatan saldırganlık duygularının geri planda olmasını sağlamaktadır.

2-Tepkisel Şiddet

Fromm, tepkisel şiddet ile bireyin kendisinin veya bir başkasının malını, canını ya da haklarını korumak amacıyla başvurduğu bir şiddet şekli olduğunu ve kaynağını korkudan aldığı için en sık rastlanan şiddet biçimini açıklamaktadır. “Bu, gerçeklikten ya da evhamdan doğan bir korku, bilinçli ya da bilinçsiz bir korku olabilir.” (Fromm, 1994: 19).

Tepkisel şiddetin bir başka şekli engellemeler sonucu ortaya çıkmaktadır. Bireylerin ve hayvanların istekleri engellendiği zaman karşılarındaki bireyleri ya da hayvanları yok etmek amacıyla değil, yaşamlarını devam ettirmek amacı ile saldırgan davranışlar gösterdikleri görülmektedir.

Engellemeden doğan saldırganlığa bağlı olan başka bir türde gıpta ve kıskançlıktan doğan düşmanlıktır. Hem gıpta hem de kıskançlık bir tür gerginlik yaratır. Hiçbir suçu olmamasına karşın seilmeyen Kabil’in kayırılan öz kardeşini öldürmesi, Yusuf’la kardeşlerinin öyküleri kıskançlık ve gıptaya klasik örneklerdir (Fromm,1994: 20).

Tepkisel şiddete benzer ama hastalığa ondan bir adım daha yakın başka bir şiddet türü de öç alıcı şiddet’tir. Tepkisel şiddette temel amaç, tehdidin getirdiği zararı başka bir yöne çevirmektir; bu nedenle bu tür şiddet, yaşamı sürdürmek gibi, biyolojik bir işleve hizmet eder. Oysa öç alıcı şiddette zarar zaten verilmiş olduğunda artık şiddetin savunma işlevi ortada yoktur. Gerçekten yapılmış bir şeyi büyümlü bir biçimde bozmak gibi akıldışı bir işlevi vardır. Öç alıcı şiddeti ilkel ve uygar topluluklarda olduğu gibi bireylerde de görebiliriz (Fromm, 1994: 21).

Öç alıcı şiddetle yakından bağlantılı olan bir şiddet türü de inancın yıkılmasından doğan yıkıcılıktır. Buradaki yıkıcılık ile, yakın bir dostunu kaybeden çocuğun, kendisine sırt çeviren bireye olan inancı kastedilmektedir. Çocuklar küçük yaşlarda birilerine inanırlar ve güvenirlir bu; Tanrı da olabilir fakat yaşadıkları bir

olay sonucunda Tanrı'ya olan inançları sarsılabilmektedir. Bu sarsıntı gerçekte yaşama olan inançta meydana gelen bir sarsıntı olmaktadır ve bireyin yaşamdan nefret etmesine, yaşamın kötülüklerle dolu olduğunu sanmasına ve çevresindeki bireylere bunu kanıtlama çabasına dönüşmektedir.

3-Ödünleyici Şiddet

Fromm, ödünleyici şiddeti güçsüz bir kişide üretici etkinliğin yerine geçen şiddet olarak tanımlamaktadır (Fromm, 1994: 24).

Ödünleyici şiddet yaşanmamış, sakat bir yaşamın sonunda zorunlu olarak doğan bir şiddet türüdür. Bu şiddet cezalandırılma korkusuyla bastırılabilir, her türlü seyir ve eğlenceyle başka yönlere saptırılabilir. Bir yeti olarak var gücüyle saklanan bu şiddet; bastırıcı güçler zayıflar zayıflamaz hemen ortaya dökülmektedir (Fromm, 1994: 26).

Bu ihtiyaç, eski mağara çizimlerinde, her türlü sanatta ve cinsellikte dile gelmektedir. Tüm bunlar, insanın iradesini her hedefe yöneltme ve hedefe ulaşınca kadar çabasını sürdürme kapasitesinin sonucudur. Güçlerini bu şekilde kullanma kapasitesi güçlülüktür. Zayıflık, kaygı, güçsüzlük vb. nedenlerle insan edimde bulunamadığı zaman güçsüzdür, acı çeker, güçsüzlükten kaynaklanan bu acının kökleri, insan dengesinin bozulmuş olması, insanın kendi edimde bulunma kapasitesini kazanmaya çalışmaksızın tam güçsüzlük durumuna katlanamayacağı gerçeğinde yatmaktadır (Kebapçı, 2001: 15).

Ödünleyici şiddet, başka canlılar üzerinde denetim kurmak, onlara isteklerimizi yaptırmak, anlamını oluşturan sadizmin özü ile bağlantılıdır. İnsanlar üzerinde hakimiyet kurulan bireye acı çektirmek kişi için büyük bir zevk olmaktadır ve bundan daha büyük bir güç bulunmamaktadır.

4-Kana Susamışlık

Fromm'a göre kana susamışlık, sakat insanın gösterdiği türden bir şiddet değildir; bütünüyle doğaya bağlı olarak yaşayan insanın kan tutkusudur. İlkel insan gelişmekten, tümüyle insan olmaktan korktuğundan ondaki bu öldürme tutkusu yaşamı aşmanın bir yoludur (Fromm, 1994: 26).

Fromm, “Sevginin ve Şiddetin Kaynağı” isimli eserinde kana susamışlığa, “Flaubert’in ‘Başrahip Aziz Julian’ın Destanı’ adlı öyküsünü örnek olarak sunmaktadır. Burada ‘Flaubert’ öldürmenin heyecanını yaşamaya başlayınca kadar normal bir şekilde yaşamını sürdürmektedir. Fakat kilisede gittiği bir ayinde gördüğü fareyi öldürmesiyle, hayvanları öldürmenin kendisi için heyecan verici bir olay olduğunu fark etmektedir. Flaubert’e göre onun elinden kurtulabilecek güçte bir hayvan bulunmamaktadır. Kişinin kendisini kanıtlayabilmesi için kan akıtması gerekmektedir (Fromm, 1994).

Araştırmacılar günümüzde medyadaki şiddete de, şiddet sınıflamalarının içinde yer vermektedirler ve medyadaki şiddeti gerçek, varsayılan, doğal ve suni olmak üzere dörde ayırmaktadırlar.

Gerçek Şiddet, fiziksel ve psikolojik zarar verme amacına yöneliktir ya da böyle bir zarar vermenin yarattığı etkilerin medya tarafından halka sunulması olarak tanımlanabilir.

Varsayılan Şiddet, bu tür davranışların bir ön koşul olarak medya tarafından halka sunulması demektir.

Doğal Şiddet, gerçek şiddet olaylarının medya tarafından gösterilmesidir.

Suni Şiddet, gerçek dışı şiddet türleridir (Tufan, 2003: 134).

Ünsal (1996), “*Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi*” adlı yazısında şiddeti aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır;

Şekil 2 Şiddetin Sınıflandırılması

Günümüz devletinde birey ve toplum için tehdit	Şiddet suçu kabul edilen oluşturan ancak henüz şiddet sayılmayan
I-ÖZEL ŞİDDET	
<u>Cürümsel Şiddet</u> <u>Ölümcül</u>: Cinayet, suikast, zehirlenme, idam vb. <u>Bedensel</u>: İsteyerek darp ve yaralama <u>Cinsel</u>: Irza geçme (ama aynı anda yol açtığı hem bedensel hem de psikolojik yıkımı unutmamalı)	Trafik korsanlığı(sarhoş, kasıtlı kural ihlali) Mala zarar (sindirmek korkutmak amacıyla)
<u>Cürümsel Olmayan Şiddet</u> <u>İntihar</u> (intihar ve intihar teşebbüsü) <u>Kaza</u> (Trafik kazası dahil, ama kişiden kaynaklanan bir kasıt yok)	
II- KOLLEKTİF ŞİDDET	
<u>Grup Şiddeti</u> <u>Grubun bireylere karşı şiddeti</u>: (Terör, medya terörü) <u>Grubun kendi içine şiddeti</u>: (Aşiret kavgası, toplu intihar, örgüt kavgası) <u>Grubun karşı gruba şiddeti</u>: (Kan davası, aşiretler arası savaş, stadyum ya da taraftar kavgası, mafyalar-arası hesaplaşma, karşıt gruplar arasında terör, grev, ırk ayrımı)	

<u>Grubun iktidara karşı şiddeti:</u> (Terör- siyasal ya da mafya terörü-, başkaldırı, sokak çatışması, iç savaş, genel grev, gerilla savaşı, ihtilal)	
<u>Devlet şiddeti</u> İktidarın birey ve gruplara karşı şiddeti -Devlet terörü: insan hakları ihlalleri, baskı, tek yanlı propaganda, soykırım, ırk ayrımı -Endüstriyel şiddet: iş kazalarının sıklığı, çalışma koşullarının sağlıksızlığı, yetersiz sağlık ve güvenlik koşulları, aşırı gürültü tehlikeli işyeri-atom santrali, vb.	Kronik enflasyon, pahalılık, işsizlik Doğanın, tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme
<u>Uluslar arası Şiddet</u> En son kertede şiddet (Savaş)	Ulusların gücünün diğerleri üzerinde şiddete dönüşmesi, ham madde kaynaklarının denetimi, dış ticaret hadlerinde aşırı dengesizlik, askeri müdahale ve geçici işgal (ABD ve Granada).

(Ünsal, 1996:35).

1.1.3 Saldırganlık

Boxer ve Tisak’a göre saldırganlık; diğer bir canlı ya da nesneye yönelik incitici ya da rahatsız edici davranışlardır (Boxer ve Tisak, 2005: 174).

Türk Dil Kurumunca yayımlanan Ruhsal Terimleri Sözlüğünde İng. Aggressiveness (Os. Mütecavizlik) deyimini karşılığı olarak Dr. Mithat Enç tarafından önerilen ve tanıma göre ise saldırganlık; bireyin kendi düşünce ya da davranışlarını dıştaki direnmelere karşın zorla karşısındakilere benimsetme çabasıdır (Hançerlioğlu, 1979: 21).

Psikoloji sözlüğünde (2000) saldırganlık;

1) Öfke, düşmanlık, rekabet, engellenme, korku gibi durumlardan kaynaklanan ve karşısındakine zarar vermeyi, onu durdurmayı, ona engel olmayı ya da kendini korumayı hedefleyen fiziksel, sözel veya sembolik her türlü davranış. Sağlıklı bir yoldan kendini ortaya koyma biçiminde yerinde ve özkoruyucu olabileceği gibi,

yıkıcı davranışlarda olduğu gibi olumsuz da olabilir. Saldırganlığın hedefi diğer insanlar olabileceği gibi, genelleşerek kurumlar, fiziksel çevre, ya da depresyonda olduğu gibi kişinin kendisi de olabilmektedir.

2) Klasik psikanaliz gerçek davranışta veya fantezi de başkalarına zarar vermeye, onları yok etmeye, küçük düşürmeye, kısıtlamaya, vs. yönelik eğilimler toplamıdır. Freud başlangıçta saldırganlığın engellenmeye yönelik içgüdüsel bir davranış olduğunu savunmuş ve bunu ölüm içgüdüsüyle birleştirmiştir. Genellikle cinselliğin veya libidonun karşıtı sayılmaktadır. Saldırganlığın tek dışa vurumu şiddet eylemi değildir. Engellenmenin yaşandığı evreye ve kişinin mizacına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Örneğin; hiciv ve eleştiri saldırganlık sayılabildiği gibi, pasif direniş, birisine yardım etmeyi reddetme de saldırganlık olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak bugün saldırganlık, bu olumsuz anlamlarıyla değil, kendini ortaya koymak, kendi haklarını savunmak gibi olumlu anlamlarıyla da tanımlanmaktadır (Budak, 2000: 653-654).

Saldırganlık doğrudan gözlemlenemeyen bir iç durumdur. İnsanların çok kızdığı, birilerini incitmek istediği anlar olmakta fakat bu duygular her zaman davranışa dönüştürülememektedir. Genellikle amaçlara ulaşma engellendiğinde ya da işler beklenilenden yavaş olduğunda eylemde bulunmaktadır.

Freud saldırganlığı, ölüm içgüdüsünün enerji boşalımı olarak ele almaktadır. Bandura (1997), insanların saldırgan davranışlarını geçmiş yaşantılarından gözlem yoluyla ve taklit ederek öğrendiklerini öne sürmektedir. Örneğin; Bandura'ya göre engellenme doğuştan gelen faktörler sebebiyle saldırganlığa yol açmamaktadır. Eğer insan saldırgan davranmanın mükafatlandırıcı olduğunu öğrenmişse engellenme karşısında saldırgan davranmaktadır. Çok iyi bilinen deneyinde Bandura anaokulu çocuklarının belli bir oyuncaya çok kötü şiddet dolu hareketlerle davranan bir modelin filmini seyrettikten sonra bu oyuncaya daha da saldırgan davrandıklarını göstermiştir. Eğer filmin sonunda model bu davranışı sebebiyle ödüllendirilmişse çocukların saldırgan davranışları güçlenmiştir (Akt.Arkanoc, 2003: 283).

Çocuklarda 1-3 yaş arasında doğal saldırgan bir dönem vardır. Çocuk çevresiyle olan iletişimini bu yolla kurmaktadır ve diğer çocuklara saldırarak

isteklerini bildirmektedir. Ancak çocuk büyüdükçe “id” in denetim altına alarak “süper ego”su gelişmektedir. İşte o zaman saldırganlık duyguları denetlenmektedir.

Yıldız (2004) saldırganlığın ortaya çıkmasını etkileyen faktörleri kişilik, zeka ve yakın çevre (aile, okul, akran grubu, ekonomik ve kültürel çevre) özellikleri olarak sıralamaktadır.

-Kişilik özellikleri, saldırganlığa ilişkin kişisel yatkınlık, anti-sosyal kişilik özelliği sergilemek, şizofreni, psikopati, paranoid bozukluklar vb. sahip olmak,

-Zeka düzeyinin sınır veya alt durumda olması, algı, idrak, muhakeme bozukluklarının görülmesi,

-Yakın çevre, aile, okul, akran grubu, ekonomik ve kültürel çevre özelliklerinin elverişsiz olması, olumsuz öğrenme deneyimlerine ve yetersiz iletişim ve etkileşim ortamında bulunulması önemli risk faktörleri olarak düşünülebilir (s.133).

Aral ve arkadaşları (2004) tarafından gerçekleştirilen saldırganlık eğilimlerinin araştırıldığı araştırma sonucunda, düşük sosyo-ekonomik düzeyin çocukları saldırgan davranışlara yönelttiği ve anne- babanın eğitim düzeyinin artışı ile çocukların saldırganlık puanlarının azalması arasındaki ilişkinin ortaya konması Yıldız (2004)’ın saldırganlığın ortaya çıkmasını sağlayan etmenleri destekler niteliktedir.

Beyindeki İşlev Bozukluğu ve Saldırganlık

Şiddet özelliği içeren davranışlar gibi anormal birtakım davranışları gösteren bireylerin beyinleri, normal davranış gösteren bireylerin beyinlerine göre yakından incelenmektedir. Nörobilimci Dr. Daniel Amen, katillerin orta beyinlerinde bulunan beyin yüzeyindeki singulamla ilgili kıvrımların aktif olduğunu belirtmektedir. Frontal lobtaki lezyonlar duyarsızlaşmaya ve duygularda deformasyona neden olmaktadır. Araştırmacılar 50 katilin beyninin ön lob korteksinde işlevsizlik olduğu saptamıştır. Beynin nörokimyasını etkileyen faktörler, bireylerin düşüncesizce davranmasına ve hareketlerinin sonuçlarını yok saymasına neden olmaktadır. Genler

ya da başta travma ve erken dönemde kullanılan uyuşturucu madde, alkol beyinde işlev bozukluğuna neden olmaktadır (Coombs- Richardson, 2000: 4-59).

DSM – IV ‘e Göre Saldırganlık

DSM – IV’ de davranım bozukluğu için tanı ölçütleri; insanlara ve hayvanlara karşı gösterilen saldırganlık, eşyalara zarar verme, dolandırıcılık ya da hırsızlık, kuralları ciddi bir biçimde bozma başlıkları altında yer almaktadır. Burada araştırma kapsamını içeren saldırganlık boyutuyla ilgili olan, insanlara ve hayvanlara karşı gösterilen saldırganlık ölçütleri açıklanmaktadır. Bu tanı ölçütleri aşağıda yer almaktadır.

- A. En azından bir tanı ölçütünün son 6 aydır bulunması koşuluyla aşağıdaki tanı ölçütlerinden üçünün (ya da daha fazlasının) son 12 aydır bulunuyor olması ile kendini gösteren, başkalarının temel haklarına saldırıldığı ya da yaşa uygun başlıca toplumsal değerlerin ya da kuralların hiçe sayıldığı, yineleyici bir biçimde ya da sürekli olarak görülen bir davranış örüntüsü:

İnsanlara ve hayvanlara karşı gösterilen saldırganlık

- 1) Çoğu zaman başkalarına kabadayılık eder, gözdağı verir ya da gözünü korkutur.
- 2) Çoğu zaman kavga- dövüş başlatır.
- 3) Başkalarının ciddi bir biçimde fiziksel olarak yaralanmasına neden olacak bir silah kullanmıştır (Örn. Bir değnek, taş, kırık şişe, tabanca)
- 4) İnsanlara karşı fiziksel olarak acımasız davranmıştır.
- 5) Hayvanlara karşı fiziksel olarak acımasız davranmıştır.
- 6) Başkasının gözü önünde çalmıştır (Örn. Saldırıp soyma, çanta kapıp kaçma, göz korkutarak alma, silahla soygun)
- 7) Birisini cinsel etkinlikte bulunması için zorlamıştır (Köroğlu, 1998: 109).

Saldırganlığı tanımlarına, ortaya çıkış nedenlerine ve tanı ölçütlerinin incelenmesinden sonra saldırganlık kuramları ele alınacaktır. Saldırganlık burada “klasik dürtü kuramları” ve “çağdaş dürtü kuramları” olarak iki başlık altında incelenecektir.

1.1.4 Klasik Dürtü Kuramları

Klasik dürtü kuramının öncüsü Sigmund Freud’dur. Melanie Klein’in de bu konuda çalışmaları yer almaktadır.

Demirergi ve ark.(1994)’nın “Bu Ne Şiddet” isimli kitaplarında belirttikleri gibi Freud saldırganlığı üç aşamada ele almaktadır (s.101).

-Freud ilk aşamada saldırganlığı cinsel nesnesiyle birleşme amacına varmak için çabalayan normal erkek cinsiyetinin bir parçası olarak görmektedir. Sadizimi ise cinsel dürtünün abartılı yanı olarak tanımlamaktadır. Bu aşamada Freud saldırganlığı bağımsız bir içgüdü olarak görmemekte, daha çok engellemelere karşı bir tepki olarak görmektedir (Demirergi ve ark.,1994: 101).

-İkinci aşamada Freud, ‘İç Güdüler ve Gösterdikleri Değişiklikler’ adlı eserinde dürtüleri benlik ya da kendiliği koruyucu ve cinsel dürtüler olarak ikiye ayırmakta, benlik ve cinsel dürtülerin istekleri arasında bir uyumsuzluk olduğunu belirtmektedir (Demirergi ve ark., 1994: 101).

-Üçüncü aşamayı Freud, ‘Haz İlkesinin Ötesinde’ adlı eserinde açıklamaktadır. Freud burada saldırganlığı, benlik ve cinsel içgüdüler arasında varsaydığı uyumsuzluğu yaşam ve ölüm içgüdüler arasında görmektedir (Demirergi ve ark., 1995: 102).

Freud’un savunduğu saldırgan dürtü kuramından iki farklı kuramsal görüş geliştirilmiştir. Bu görüşlerden biri Klein tarafından, diğeri Hartman, Kris ve Loewenstein tarafından geliştirilmiştir (Demirergi ve ark., 1994: 102).

Klein için saldırganlık ve ölüm iç güdüsü eş anlamlıdır. Ölüm içgüdüsü doğuştandır. Organizma sürekli olarak içten gelen bu saldırganlığın tehdidi altındadır ve benlik yapısında var olan bu saldırganlıktan kendini korumak zorundadır.İnsan

kendi içinde barındırdığı bu saldırganlıktan korunmak için çeşitli savunmalara gereksinim duymaktadır. Benliği kendi saldırganlığından koruyan ilk savunma düzeneği yansıtmadır. Yansıtma yoluyla saldırganlık dışındaki, kendi dışındaki bir nesneye yönlendirir ve böylece kendilik yıkıcılıktan kurtarılmış olmaktadır (Demirergi ve ark., 1994: 103).

Klein'e göre, kişinin saldırganlığı dış dünyada bir nesneye yansıtması, dış dünyada kötülük yapabilecek bir kişi olduğu anlamına gelmektedir. Dış dünyada kötülük yapabilecek bir kişinin varlığı korkuyu, korku da beraberinde nefreti getirmektedir.

Saldırganlık, yansıtma, korku ve nefret halkası zamanla kendi içinde bir açmaza sürüklenmekte ve yeni savunmalara gereksinim duymaktadır. Çözüm saldırganlığı sevgiyle yumuşatmaktır. Klein'e göre ilkel saldırganlık her zaman içimizdedir ve yaşamın en büyük dramı sevdiklerimize karşı var olan bu saldırganlığın sonuçlarında yatmaktadır (Demirergi ve ark., 1994: 104).

1.1.5 Çağdaş Dürtü Kuramları

Çağdaş dürtü kuramcıları, Hartman, Waelder, Kernberg gibi saldırganlığı birincil iç güdü olarak kabul edenlerle; Stone, Glaser, Parents, McDevitt, Stecher gibi saldırganlığı engellenme ya da hoşnutsuzluğa tepki olarak görenler şeklinde ikiye ayrılmaktadırlar (Demirergi ve ark., 1994: 104).

Hartmann, Kris ve Loewenstein tıpkı Freud gibi saldırganlığın doğuştan geldiğini kabul ederler fakat saldırganlığın ölüm içgüdüsünden kaynaklandığını kabul etmemektedirler ve saldırganlığın en başından beri dışarıya, başkalarına yönelik bir biçimde gösterdiğini savunmaktadır (Demirergi ve ark., 1994: 104).

Waelder, yıkıcı bir içgüdünün var olduğunu kabul etse bile düşmanlığı özgül tehditlere karşı gelişen ikincil bir tepki olarak görme eğilimindedir. Cinsel dürtünün aksine saldırganlık dürtüsünün kesin bir gelişim biçimi olmadığını gözlemiştir (Demirergi ve ark., 1994: 104).

Kernberg'in saldırganlık görüşünün temeli Kleinyen'in görüşüne dayanmaktadır. Saldırganlığın biyolojik kökenli bir dürtü ve yıkıcı özelliği olduğunu öngörmektedir. Kernberg'e göre dürtü teorisinin yadsınması saldırganlığın ve bilinçdışı çatışmaların göz ardı edilmesi anlamı taşımaktadır (Demirergi ve ark., 1994: 105).

1.2. Televizyondaki Şiddetin Çocukların Davranışlarına Yansıması

Çocuklar televizyon ile çok küçük yaşlardan itibaren iç içe olduklarından dolayı televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenmekte ve bunu da çevrelerine yansıtmaktadırlar.

Televizyon; fiziksel, ekonomik, bilişsel ya da imgesel sınırların olmadığı bir serbest- giriş teknolojisidir. Altı ve altmış yaşındaki insanlar, televizyonun sunduğu şeyleri almada eşit oranda yeterliliğe sahiptirler. Bu anlamda televizyon, sözel dilin kendisini aşan tüketimde eşitlikçi bir iletişim aracıdır. Konuşurken çocuklar duymasın diye sürekli fısıltı halinde konuşabiliriz. Ya da anlamayacakları sözcükler kullanabiliriz. Ama televizyon fısıldayamaz ve görüntüleri hem somut hem de tüm bilgileri kendinden açıklayıcıdır. Çocuklar televizyonun gösterdiği her şeyi görürler (Postman, 1994: 109). Okulöncesi dönemdeki çocuklar meraklıdırlar ve çevrelerinden kolayca etkilenebilirler. Doğru ve yanlış bilgisi olmaksızın onlar televizyonda gördüklerini ve duyduklarını mimiklemeye ve tekrarlamaya çalışırlar (Simmons, Stalsworth, Wentzel, 1999: 149).

Sosyal Öğrenme Kuramına (SÖK)' na göre, gelişen iletişim teknolojileri çocukların hayatında, yeni davranış modelleri ve kalıpları oluşturabilmektedir. Bu bağlamda, çocukların yeni iletişim teknolojileri ile olan ilgileri, yakınlıkları ve algılarının araştırılması önem kazanmaktadır (Karasar ve Ertürk, 2001: 19).

Bu konuyla ilgili Demirergi ve ark. (1994) "Bu Ne Şiddet" isimli kitabında yer alan örnekler konunun çarpıcı boyutlarını göz önüne sermektedir.

"Mehmet, dört yaşına henüz yeni girmişti. Bir gün çaresiz bir yüz ifadesiyle annesinin yanına gelip neden kendi elinden de iplik çıkmadığını sordu. Oysa neredeyse bir makara iplik yutmuştu. Artık "Örümcek Adam" gibi elinden çıkan

iplikle bir ağ yapıp duvarlara tırmanmak istiyordu Küçük Mehmet. “Örümcek Adam” hayranlarından sadece biriydi.

7 yaşındaki Onur ise ismiyle çağrılınca bakmıyordu. Annesine ve ablasına sevgisini yumruk ya da tekme atarak gösteriyordu. O bir Ninja idi. Arkadaşlarıyla oluşturdukları çetede hepsi birer Michelangelo ya da Donatello'ydu. Bir sabah okuldan çok erken bir saatte eve döndü. Burnu kanıyordu ve yüzünde darbe izleri vardı. Annesinin zorlamalarına rağmen uzun süre konuşmadı. Sonra yavaş yavaş adeta zafer kazanmış bir komutan gibi: “Onlara derslerini verdik. Artık okuldaki tek Ninja Kaplumbağalar biziz” dedi (s.64).

Görsel- işitsel mesajları vermekte eğitici bir güce sahip olan TV, toplumsal modeller yaratmakta ve doğrudan ya da dolaylı olarak insanları etkilemektedir. Çocuk ve gençlik kesiminde bilgi arama dönemi yetişkinlere oranla daha fazla olduğundan, TV'nin yarattığı modellerin, özellikle şiddet içeren çizgi filmler, western filmler, öykü ve güncel olayların kalıbı içinde verilen programların etkisi altında kalmaktadır (Mihandoust, 1989: 2).

Televizyondaki şiddetin etkisi ile ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden birincisi, televizyonun çocukları suç ve şiddete yönlendirmede oldukça etkili olduğunu, diğer görüş ise; medya ve şiddet arasındaki ilişkinin gerçekte çok zayıf olduğunu ileri sürmektedir. Buradaki temel düşünce, televizyondaki şiddet gösteriminin gerçek yaşamdaki saldırgan davranışı ne kadar ve hangi yollarla uyardığının açık olmadığıdır (Erjem ve Çağlayandereli, 2006: 16).

Gün içindeki büyük bir zaman dilimini televizyon izleme ile geçiren ve televizyondaki şiddet sahnelerine maruz kalan çocuklar üzerinde televizyonun bir takım etkileri gözlenmektedir. Bu etkilerin ayrıntılı olarak ele alınmasının, çalışmanın gerekliliğinin bir kez daha vurgulanmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Medyadaki Şiddet Sahnelerinin Etkilerine Dair Kuramsal Yaklaşımlar

Medyadaki şiddet sahnelerinin saldırgan davranışlara olan etkilerini açıklayan yaklaşımlar bulunmaktadır. Aşağıda bunların bazıları açıklanmaktadır.

1.3.1.Uyarma Kuramı

P.H. Tannebaum uyarma kuramının savunucularının öncüsüdür. Bu kurama göre, televizyondaki şiddet sahneleri çocuklardaki saldırgan davranışları tetiklemektedir (Mutlu, 1999).

Bu kurama göre, eğer izleyiciler onları yüksek derecede eğlendiren bir komediyi izlerlerse bunlardan eğlence olarak, ama eğer şiddet içeren bir programı izlerlerse bunlardan öfke olarak uyarılmaktadırlar (Gunter and McAleer, 1997: 102). Televizyondaki şiddet sahneleri çocuklardaki saldırgan davranışları tetiklemektedir.

Farklı yöntemlerle gerçekleştirilen araştırmalar, şiddet eylemlerini görüntüleyen filmlerin izlenmesiyle, bunun ardından gelen saldırganlık davranışı arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları, çok televizyon izleyen çocukların ise bu filmleri izlemeyenlere oranla daha fazla saldırgan davranışlarda bulunduklarını göstermektedir. Sonuçlar, şiddet ve adam öldürme filmlerini seyreden çocukların, okulda daha fazla saldırgan olma eğilimi gösterdiklerini ortaya koymaktadır (Yavuzer, 2003: 167).

1.4.2. Duyarsızlaşma Etkisi

Berkowitz, “duyarsızlaşma kuramı”nın önde gelen araştırmacılarından. Bu kuram televizyondaki şiddetin toplumsal saldırganlığın artmasıyla sonuçlanacağını çünkü bu tarz davranışlara karşı olan çekingenlikleri zayıflattığını öne sürmektedir (Post, 1995: 3).

Televizyondaki şiddetin tekrar tekrar izlenmesi, şiddete verilen duygusal tepkiyi azaltmakta, gerçek yaşamdaki şiddetin kabulünü arttırmaktadır (Gunter ve Mc Aller, 1997: 104).

Cline, Craft ve Courrier'in araştırmaları (1973) şiddet edimlerine dolaysız olarak ya da medya aracılığıyla aşırı ölçüde maruz kalmanın, şiddet içeren olaylara karşı normal duygusal tepkileri psikolojik bir donukluğa, boşluğa dönüştürdüğünü saptamaktadır. Bu etkinin derecesi özellikle medyadaki şiddet içerikli mesajlar, şiddetin haklı görülebilir olduğunu öğrettiğinde daha da artmaktadır. Örneğin, polisiye dizilerde suçlulara karşı veya suçluların yakalanması için şiddet içeren eylemlere başvurulması ya da haksızlığın şiddete başvurularak cezalandırılması bu etkinin en bilinen kaynakları arasındadır (akt. Mutlu, 1999: 126).

1.4.3.Toplumsal Öğrenme Kuramı

Toplumsal Öğrenme Kuramı, Bandura'nın sosyal öğrenme kuramını temel almaktadır. Bu kurama göre televizyondaki şiddet sahneleri çocukların saldırgan davranışı öğrenmesinde model olmaktadır (Mutlu, 1999 ; Kebapçı, 2001).

Bandura'nın kuramına göre, insanların öğrenmesinde üç ayrı araç bulunmaktadır. Dolaysız, gözlemsel ve simgesel. Bunların ilki çevreyle insanın dolaysız ilişkisinin sonucunda ortaya çıkmaktadır. İkincisi gözlem veya taklit yoluyla gerçekteşmektedir. Üçüncüsü de dil ve simgelerin kullanımıyla olmaktadır. Bandura'nın toplumsal öğrenme modeline göre, çocuklar televizyonda şiddete başvuran karakterleri izleyerek, aynı ana baba, yakınlar, akranlar ve diğerlerini izleyerek başka bilişsel toplumsal becerileri öğrendikleri gibi saldırgan davranmayı da öğrenmektedir (Mutlu, 1999: 126).

Televizyondaki şiddetin çocuklar tarafından taklit edildiğini kanıtlayan bir çalışma da Dubow ve Miller (1996) tarafından yapılmıştır. Buna göre, bir çocuk televizyonda daha önce görmüş olduğu durumlara benzer bir durumla karşılaştığında televizyonda öğrenmiş olduğu davranışı karşı karşıya kaldığı durumla başa çıkmak için kullanabilmektedir. Böylelikle televizyon programlarında çok sayıda saldırgan davranış izleyen çocukların, bu davranışları uygun uyarılarla karşılaştıklarında uygulayacak şekilde depolayabildikleri söylenmektedir (Mutlu, 1999: 126).

1.4.4. Kısıtsızlaştırma Hipotezi

Berkowitz'in tanımladığı “Kısıtsızlaştırma Hipotezi”, televizyon şiddetinin belli koşullarda, insanların böylesi bir davranışla ilgili kısıtlamaları zayıflattığı için, kişiler arası saldırganlığın artışıyla sonuçlanacağını öne sürmektedir (akt. Mutlu,1999: 127).

1.4.5. Katharsis (Arınma) Hipotezi

İlk defa Aristo tarafından, bir dram temsilinin seyirciler üzerindeki etkisini belirtmek üzere kullanılan “Arınma” teorisi, “Katharsis” teorisi olarak da bilinmektedir. Salırganlık dürtülerinin, saldırganlığın açığa vurulması yada boşaltılması ile azaltılabileceğı görüşüne dayanan bu deyim, ilk kez Aristo kullanmıştır. Freud ise Katharsis terimini saldırganlık duygularının boşalımı olarak, psikolojide kullanmıştır. Daha sonra da sosyolog Leonard Berkowitz terimi, çocukların “TV’deki şiddeti seyrederek, saldırgan duygularından arınmaları süreci” olarak kullanmıştır (Kebapçı, 2001: 31).

Katharsis hipotezi, televizyonda şiddet sahnelerini görmenin dolaylı saldırgan davranış deneyimleri sağladığı için, saldırgan davranışların azaldığını savunmaktadır. Salırganlığın izlenmesi bireylerin ihtiyacı olan saldırganca davranmayı azaltmaktadır (Kimball ve ark., 1987: 5).

Katharsis kavramıyla temellenen ve televizyondaki “şiddet” ile buna maruz kalanların daha sonra saldırgan davranışlarında azalma olup olmadığını sorgulayan araştırmalara, muhtemelen kuram yanlış olduğu için literatürde artık hiç rastlanamamaktadır (Mutlu,1999: 127).

1.4.6. Kullanıma Hazırlama

“Kullanıma Hazırlama” kuramına göre, bir düşünce harekete geçirildiğinde, bu düşünceyle ilişki olan diğer düşünceler “çağrışım yolları” na dayalı olarak bilince getirilir. Bu işleyiş, ilişkili düşüncelerin yeniden zihne gelme olasılığını arttırmakta

ve böylelikle bunlara ortaya çıkma, gerçekleşme talimatını vermektedir (Mutlu, 1999: 128).

Berkowitz ve Rogers böyle bir durumun açıklanmasının televizyondaki şiddetin özellikle devamlılığı olmayan ve kısa dönemlerde ortaya çıkan etkileriyle ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Şiddet içerikli televizyon programları saldırgan düşünceleri izleyicilerin daha sonra kullanımı için hazırlar ama çağrışımlar sürekli olarak pekiştirilmediği takdirde bu düşünceler yok olup gitmektedir (Mutlu, 1999: 128).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, 5 yaşındaki çocukların anne ve babalarının televizyondaki şiddetin saldırgan davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktadır.

Bu amacı ortaya koyabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- 1) 5 yaşındaki çocukların annelerinin televizyondaki şiddetin saldırgan davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) 5 yaşındaki çocukların babalarının televizyondaki şiddetin saldırgan davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) 5 yaşındaki çocukların anne ve babalarının televizyondaki şiddetin saldırgan davranışlar üzerindeki ilişkin görüşleri farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

Günümüzde çocukların izledikleri programlarda şiddet sahnelerinin yer alması ile çocuklardaki saldırgan davranış gösterme eğilimi gün geçtikçe artmaktadır. Yapılan bir araştırmada 9 yaşında, çok fazla sayıda şiddet içeren TV programı seyreden çocukların 10 yıl sonra çok daha saldırgan oldukları görülmüştür. Takip eden bir çalışma , 20 yıl sonra daha da saldırgan olduklarını ortaya koymuştur. Amerika Birleşik Devletleri, Finlandiya, Polonya, Avusturalya ve İngiltere’de konu ile ilgili yapılan birçok çalışmada da televizyonda şiddet seyretmekle saldırgan davranışlar arasında ilişki olduğu bulunmuştur (akt.Ersoy, 2006: 109).

Arslan ve ark. (2006) tarafından 100 öğrenci ile yapılan araştırmada yaş ortalaması 9 olan çocukların günde ortalama 3,5 saat televizyon izlediği sonucuna ulaşılmıştır (s: 391-401).

Dağ ve ark.(2005)' na göre, çocukluk ve ergenlik, bedensel, zihinsel, ruhsal ve toplumsal değişiklerin çok yoğun ve hızlı yaşandığı dönemlerdir. Bu nedenle bu dönemlerdekilere televizyondan aktarılabak bilgi ve görüntülerin, bu evrelerin gelişim özelliklerine uygun olarak planlanması gerekmektedir (s:8-9).

Yapılan araştırmalarda da çocukluk ve ergenlik dönemlerinin çevrenin etkisine en açık olunan dönemler olduğu vurgulanmaktadır. Günümüzde hemen her evde en az bir adet televizyon bulunduğı göz önüne alındığında ve özellikle anneler tarafından “çocuk bakıcısı” olarak televizyonun kullanılması ile çocukların televizyondan etkilenme olasılığının daha da arttığı bir gerçektir.

Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri bir çok araştırmayla ortaya konulmuştur. Bu olumsuz etkilerden çocukları korumada en büyük sorumluluk öncelikle çocuklarla en fazla etkileşim içinde olan ailelere daha sonra da öğretmenlere düşmektedir.

Çocuklar için hazırlanan yayın kuşaklarında dahi şiddet sahnelerinin yer alması ile ailelere çocuklarının programlarında seçici davranmaları konusunda daha büyük görevler düşmektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda medya şiddetine maruz kalan çocukların mutlaka arkasından şiddet davranışını göstermediğı bu çocukların ileriki yaşlarında sadece fiziksel şiddet olarak değil de sözel şiddet ya da diğer canlılara şiddet şeklinde ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Televizyonda yayınlanan “Power Rangers” adlı çizgi filmin çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. 5-11 yaş arası çocuklar da yapılan çalışmada Kaplan’ın raporuna göre “Power Rangers”i izleyen çocuklar diğer çocuklara göre 7 kat daha fazla şiddete eğilimli olmaktadır (akt. Simmons,Stalsworth, Wentzel,1999: 150).

Televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinden biri diğer canlılara zarar verme davranışını ortaya çıkarmaktır. Bir çok insanın yaşamını yitirmesine neden olan, tüm dünyanın ortadan kaldırmak için çaba sarf ettiği bireysel ve kitlesel faaliyetlerinin de bir insanın diğer insana zarar verdiği

olaylar olduğu düşünöldüğünde televizyondaki şiddet sahnelerinin uzun vadedeki sonuçları olarak görölmektedir.

Günümüzde ölkemizi ve diğerk ölkeleri yakından ilgilendiren bireysel ve kitlesel saldırganlık olaylarına neden olabilecek etkiye sahip olan televizyondaki şiddet sahnelerinin üzerinde durulması gereken bir konu olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Özellikle çocuğun çevresinde yakın ilişki içinde olduğu yetişkinlerin çok iyi birer gözlemci olmaları ve kendi aralarında işbirliği içinde bulunmaları televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesinde ve ortadan kaldırılmasında büyük rol oynamaktadır.

Çocukların ilkokul döneminden önceki yaşlarda televizyonla olan ilişkileri, keşifte bulunma amacıyla özdeştir. Televizyon programlarında, özellikle parlak, canlı öğeler ve hızlı değışen, hareketli karakterler, kuvvetli ses ya da ışık onları etkiler. Okul öncesi çocukların şiddetle tanışmasında, onların şiddete hazır hale gelmesinde, bu canlı ve parlak görüntülerin, özellikle de çizgi filmlerin payı çok büyüktür. Okul çağı, çocukların şiddet eğilimindeki ve saldırgan davranışlarındaki etkisi açısından çok daha önemli bir dönemdir. Bu dönemde, çocukların dikkatleri artarak gelişir; kavrama yetenekleri ile hikayelerdeki devamlılıkları izlerler; üstü kapalı olarak anlatılan olaylardan sonuçlar çıkarırlar ve karakterlerin eylemlerini ya da hareketlerini onaylar ve taklit ederler. Bu dönemde çocuklardaki şiddet eğilimi, şiddet içerikli programları izleyip izlemediklerine göre değışir. Özellikle bu tür programları izleyen, oradaki şiddetin gerçek dünyayı yansıttığına inanan ve bunlardan kendine şiddet eğilimli bir kahraman seçen çocuklarda, saldırgan davranışlarda artma görölmektedir (Dağ ve ark., 2005: 14).

Televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların saldırgan davranışlarını tetiklediğı birçok çalışma ile ortaya konmuştur. Fakat çalışmalarda çocuklarla yakın ilişki içinde olan ailelerin görüşleri yüz yüze gerçekleşen bir iletişim ile alınmamıştır ve yüz yüze gerçekleşen bir iletişim ile anne ve babaların görüşleri alınmalıdır. Bu çalışma televizyondaki şiddetin çocukların saldırgan davranışları üzerindeki etkileri ile ilgili detaylı bilginin alınması ve bu bilgiler ışığında televizyondaki şiddetin çocuklar üzerindeki etkilerinin ortaya konulmasında büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırma televizyondaki şiddet sahnelerinin 5 yaş çocuklarının saldırgan davranışları üzerindeki etkisi ile ilgili anne ve babaların görüşlerini içermektedir. Araştırma Bursa ilinde Ekim 2007- Mayıs 2008 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

- Bursa ilindeki anne ve babalar ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma sonuçları niteliksel araştırma yönteminin ortaya koyabildiği görüşlerle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmada;

- Örneklemeye dahil edilen anne ve babaların görüşme sırasında sorulara samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.
- Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin bu konu ile ilgili niteliksel veri toplamak için en uygun yöntem olduğu varsayılmıştır.

2.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İlgili alanyazını tarandığında televizyonun çocuklar üzerindeki etkileriyle ilgili bir çok çalışma yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmaların büyük bir kısmının çocuklar üzerinde yapılmasının nedeninin çocukların bu dönemde çevrelerinden en çok etkilenen grup olduğu ortaya çıkmaktadır.

St. Peters ve arkadaşları tarafından 1981 yılında başlatılan ve 2 yıl süren boylamsal “Television and Families: What Do Young Children Watch With Their Parents?” (Televizyon ve Aileler: Küçük Çocuklar Aileleri İle Birlikte Televizyonda Ne İzlerler?) isimli araştırma 3- 5 yaş aralığındaki 326 öğrenci ve aileleri ile Topeko, Kansas’ta gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre ailelerin ve çocukların birlikte izledikleri yetişkin programları, çocuk programlarının üç katıdır. Çocukların çoğunluğu aileleri ile birlikte yetişkin programları izlemektedir. Ailelerin çocukları ile birlikte program izlemeleri yaş arttıkça azalmaktadır. Aileler çocukları ile beraber seçkin programlar izlemektedirler (St. Peters, 1988).

Reglin (1996) tarafından 41 katılımcı ile Kuzey Carolina’ da gerçekleştirilen “Television and Violent Classroom Behaviors: Implications for the Training of Elementary School Teachers” (Televizyon ve Sınıftaki Şiddet Davranışları: İlkokul Öğretmenlerinin Eğitim Üzerindeki Etkileri İle İlgili Görüşleri) isimli nitel araştırma sonucuna göre eğitimcilerin %87.8’i televizyondaki şiddet sahnelerinin okul ortamında ilkokula giden çocukların saldırgan davranışlar göstermesinde belirgin bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Eğitimcilerin %90.3’ü ilkokula giden erkek çocukların televizyondaki şiddet rolü oynayan karakterlerden kız çocuklara göre daha fazla etkilendiklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada eğitimcilerin %90.2’si okul ortamında şiddet davranışı gösteren çocukların ailelerinin de bu durumdan şikayetçi olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan eğitimcilerin %4.9’u çizgi filmleri sınıflarında öğretim yöntemi olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir (Reglin, 1996).

Silva, Diane (1996) “Moving Young Children’s Play Away from TV Violence. A How –to Guide for Childhood Educators: Child Care Providers, Head Start Instructors, Preschool and Kindergarten Teacher” (Küçük Çocuklarda Şiddetten Oyuna Doğru: Anaokulu Öğretmenleri İçin El Kitabı) isimli araştırmasına

göre okul öncesi dönem çocukları günde yaklaşık 3- 3.5 saat televizyon izlemektedir. Okulöncesi çağına gelen çocuk yaklaşık 5.000 saat televizyon izlemiş olmaktadır. Cumartesi sabah çizgi filmlerinde saatte yaklaşık 32 şiddet davranışı izlemektedirler. Büyük oranda şiddet davranışı izleyen çocuklar, anlaşmazlıklarının çözümünde saldırganlığı kullanmayı tercih etmektedirler. Televizyondaki şiddeti fazla izleyen çocuklar diğer insanlardan daha fazla korkmaktadırlar ve “kötü dünya sendromu” na yakalanırlar. Küçük çocukların çoğu televizyondaki karakterlerin aktör olduğunu, bizim gibi anlayamazlar. (s.12).

Singer ve Miller (1998) tarafından yapılan “Mental Health and Behavioral Sequence of Children’s Exposure to Violence” (Zihinsel Sağlık ve Çocukların Şiddete Maruz Kalmalarının Davranışsal Etkileri) isimli araştırma 1995- 1996 öğretim yılında Ohio kentinin üç farklı bölgesinde bulunan 11 okulda yaş ortalaması 11 olan 2245 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencileri %51’ini erkekler oluşturmaktadır. Araştırma sonunda erkeklerin saldırganlığa eğilimlerinin kızlardan daha fazla olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan 5 öğrenci günde 6 saat televizyon izlediğini belirtmiştir. Öğrencilerin izledikleri programlar farklı kategorilerde sınıflandırılmıştır. Erkeklerin %44’ünün aksiyon ve dövüş içerikli programları, kızların %38’inin eğlence programlarını izlemeyi tercih ettikleri belirlenmiştir. Şiddet deneyimleri ile travma belirtileri arasında %35 ilişki bulunmuştur (Singer and Miller, 1998).

O’ Sullivan tarafından 1999 yılında Bronx kentinde devlet okuluna devam eden IQ seviyeleri ortalamanın çok üstünde olan, düşük sosyo-ekonomik düzeyde ailelerden gelen 7 yaşında 16 erkek çocuğu ile gerçekleştirilen araştırmada çocuklara haftada ortalama 4 ile 6 saat arasında güreş programı izletilmiştir. Araştırma sonucunda televizyondaki şiddet ve saldırganlığı izleme ile çocuklardaki şiddet davranışları arasında ilişki gözlenmiştir (O’ Sullivan, 1999).

Doğan ve arkadaşları tarafından 2000 yılında Ankara’da ilköğretim okulu 5.,6.,7., ve 8. sınıfta okuyan 622 öğrenci ile yapılan çalışmada, öğrencilerin en çok izledikleri televizyon programları ve bu programlar şiddet içerikleri yönünden değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin %98.5’inin evinde en az bir adet televizyon olduğu, %62.1’inin televizyon izlemesinin

kısıtlanmadığı saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin boş zaman aktiviteleri incelendiğinde aktivitelerin en başında %71.5 ile televizyon izlemenin geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin en çok izledikleri program türlerine bakıldığında ana haber bülteni %67.4 ile, yerli diziler %65.5 ile ilk sırayı almış, bunları %55.4 ile magazin programları, %54.7 ile çizgi filmler, %41.4 ile eğlence programları, %36.7 ile haber programları, %36.7 ile haber programları, %18.3 ile yabancı diziler izlemiştir. En çok seyredilen ve 40 dakika süren çizgi filmde toplam 98 kez şiddet davranışı (%33.7'si sözel, %26.5'i hayvanlara yönelik, %18.4'ü ses ile, %16.3'ü fiziksel, %5.1'i devam eden) sergilenmiştir. Bu şiddet sahnelerini çocukların arkadaşlık ilişkilerine de yansıttıkları saptanmıştır (Doğan ve ark., 2000).

Amerikan Pediatri Akademisi'nin rapor ettiği bir araştırmaya göre, müzik kanallarında sunulan kliplerin neredeyse 4'te 1'inde şiddet ögesi bulunmakta, kişiler silah taşımaktadırlar. Araştırmalara göre, televizyondaki haberler bile çocuklarda korkulara ve gece terörüne sebep olmaktadır. Bir diğer araştırma ise; anaokulundan 6.sınıfa kadar olan çocuklar ve aileleri ile bir çalışma yapılmış ve bunun sonucuna göre, çocukların %37'si televizyondan izledikleri hikayelerden korkmuş ve üzülmüştür (American Academy of Pediatrics, 2001: 423).

Gentile ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan "A Longitudinal Study of Children's Media Violence Consumption at Home and Aggressive Behaviors at School" (Çocukların Evde Medyadaki Şiddet Tüketimi ve Okuldaki Saldırgan Davranışlar Üzerine Boylamsal Çalışma) isimli araştırma 2000 ve 2002 yılları arasında üçüncü sınıftan 81, dördüncü sınıftan 44, beşinci sınıftan 111, toplam 236 öğrenci ile gerçekleştirilen boylamsal araştırma sonucuna göre çocuklar ortalama olarak haftada 23 saat televizyon izlemekte ve 11 saat video oyunu oynamaktadır. Erkek çocukları kız çocuklarından daha fazla televizyon seyretmektedir. Aynı araştırma da medyadaki şiddet izleme ile saldırgan eğilimli davranışlar, fiziksel dövüş, fiziksel saldırgan davranışlar arasında pozitif ilişki saptanmıştır (Gentile ve ark., :2003).

Huesmann ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan “Longitudinal Relations Between Children’s Exposure to TV Violence and Their Aggressive and Violent Behavior in Young Adulthood: 1977-1992” (Çocuklukta Televizyondaki Şiddetin İzlenmesi İle Genç Yetişkinlikteki Saldırgan ve Şiddet İçerikli Davranışlar Arasındaki İlişkinin Boylamsal Olarak İncelenmesi: 1977-1992) isimli araştırma Illinois kentinde 1977-1978 öğretim yılında birinci ve üçüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiş 15 yıl süren boylamsal araştırma sonucunda erken yıllarda televizyondaki şiddeti izleme ile yetişkinlikteki saldırganlık arasında ilişki bulunmuştur (Huesmann ve ark., 2003).

Cihangir ve Demir (2003) tarafından Eskişehir ilinde 3-6 yaşları arasında çocuğu olan 170 anne ve baba ile gerçekleştirilen “3-6 Yaş Çocuklarının ve Anne-Babalarının Televizyon İzleme Özellikleri” isimli araştırma sonucunda , araştırmaya katılan anne-babaların %48.2’sinin evinde 2 televizyon olduğu, %41.1’inin evinde televizyonun oturma odasında bulunduğu saptanmıştır. Anne ve babaların %48.2’sinin günde 3-4 saat televizyon izlediği, %74.1’inin daha çok haber programı izlediği ve anne babaların %60.6’sının televizyon izlerken çoğunlukla bir şeyler içtiği saptanmıştır. Çocukların %80’inin günde 3-4 saat televizyon izlediği, %90.6’sının çizgi film izlediği ve %52.4’ünün televizyon izlerken bir şeyler yediği saptanmıştır. Anne ve babaların %58.8’inin çocuklarının izleyeceği programları gözden geçirdiği, %41.2’sinin gözden geçirmediği ve %46.5’inin çocuklarının izlediği programların eğitici olmasına dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Anne babaların %72.9’unun televizyonda izlenecek programlar konusunda çocuklara sınırlama getirdiği ve bunların %45.9’unun zaman sınırlaması getirdiği, %27.11’inin programlara sınırlama getirdiği saptanmıştır. Televizyon izleme konusunda %38.2 anne ve babaların otorite olduğu, anne ve babaların %50.6’sının “televizyon ve çocuk” konusunda bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Anne ve babaların %78.2’sine göre televizyonun çocuklar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkisi olmaktadır. Anne ve babalara göre televizyonun olumlu etkisi eğitici öğretici olması, olumsuz etkisi şiddeti öğretmesidir (Cihangir ve Demir, 2003).

Funk ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan “Violence Exposure in Real-Life, Video Games, Television, Movies and the Internet: Is There Desensitization?” (Gerçek Hayattaki, Video Oyunlarındaki, Televizyondaki, Filmlerdeki ve İnternetteki Şiddet Deneyimleri: Duyarsızlaştırmakta mıdır?) isimli araştırma Midwestern kentinde 82 erkek 68 kız toplam 150 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 9.99’dur. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi yüksek ve öğrencilerin çoğu üst sosyo-ekonomik düzeye sahiptir. Araştırma sonucuna göre çocuklar şiddet içeren video oyunlarını oynamaktan olumsuz yönde etkilenmektedirler (Funk ve ark., 2004).

Akpınar (2004) tarafından, Elazığ il merkezinde 2001-2002 öğretim yılında öğrenim gören dördüncü ve beşinci sınıftan 161 öğrenci ile gerçekleştirilen “Çocukların Televizyon İzleme Davranışlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” isimli araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının günde iki saatten fazla televizyon izlediği, %53.4’ünün çizgi film izlediği, erkek çocukların çizgi film, şiddet içerikli film ve magazin programlarını, kız çocukların ise yerli yapımları daha fazla izledikleri ve çocukların kişilik gelişimlerinde en fazla öğretmeni model olarak seçtikleri bunu anne, baba ve televizyon kahramanlarının izlediği saptanmıştır (Akpınar, 2004).

Aral ve arkadaşları (2004) tarafından Ankara il merkezinde alt, orta ve üst sosyo-ekonomik seviyeden 100’er öğrenci, toplam 300 öğrenci ile gerçekleştirilen “İlköğretim Okullarının Sekizinci Sınıfına Devam Eden Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi” isimli araştırma sonucunda erkek çocuklarının saldırganlık puan ortalamalarının kız çocuklarının puan ortalamasından fazla olduğu, düşük sosyo-ekonomik düzeyin çocukları saldırgan davranışlara yönelttiği, annenin eğitim düzeyinin artışı ile çocukların saldırganlık puanlarının düştüğü, babanın eğitim düzeyinin artışı ile çocukların saldırganlık puanlarının düştüğü saptanmıştır (Aral ve ark., 2004).

Kranenberger ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan “Media Violence Exposure in Aggressive and Control Adolescents: Differences in Self- and Parent-Reported Exposure to Violence on Television and in Video Games” (Medyadaki Şiddeti İzleme ile Saldırganlık ve Ergenlerde Kontrol: Video Oyunlarında ve

Televizyonda Şiddet İzleme İle İlgili Ergenlerin ve Ailelerinin Görüşlerindeki Farklılıklar) isimli araştırma 13 ve 17 yaş arasında 54 ergen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin saldırgan davranışları ile video oyunlarındaki ve televizyondaki şiddet sahneleri arasında ilişki olduğu saptanmıştır (Kronenberger ve ark., 2005).

ABD, Avustralya, Polonya, Finlandiya ve İsrail'deki çocukların, ilköğretim birinci sınıftan itibaren üçüncü ve altıncı sınıfa geldikleri dönemlerde şiddet içeren televizyon programlarına ilişkin tercihleri ile gelecekteki saldırgan davranışları karşılaştırılmıştır. ABD'de her iki cinsiyetin de medyadan aynı derecede etkilendiği, diğer ülkelerde ise yine televizyondaki saldırgan karakterlerle özdeşimin ileriki yıllarda gösterilen saldırganlığı belirlediği, ancak şiddet içeriği izlemenin erkeklerin saldırgan davranışlarındaki artışa daha fazla katkıda bulunduğu tespit edilmiştir (akt. Dağ ve ark., 2005: 18).

Tanrıverdi (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada 200 yetişkin katılımcı ile "Yetişkinlerin Televizyon Programlarındaki Şiddet Ögesi İçeren Yayınların Etkilerine İlişkin Görüşleri" araştırılmıştır. Araştırmaya katılan yetişkinlerin %48'i televizyon programlarının orta derecede şiddet içerdiğini belirtmiştir. %64.5'ine göre televizyon programlarındaki şiddet ögesi içeren sahnelerden çocuklar etkilenmektedir (Tanrıverdi, 2006).

Pınar (2006) tarafından 2005-2006 öğretim yılında Kırıkkale il merkezinde Anadolu Lisesi ve normal lise 1., 2., 3. sınıfta okuyan 263 erkek, 237 kız toplam 500 öğrenci ile yapılan "Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Etkisi" adlı araştırma sonucunda hem erkek hem de kız öğrencilerin televizyonun zararlı etkileri olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin seyrettikleri yerli dizilerden etkilenerek şiddet davranışlarını, kendi problemlerini çözmede kullandıkları ve medyadaki şiddetin olumsuz etkisi olduğu saptanmıştır (Pınar, 2006).

RTÜK tarafından 25 Nisan- 3 Mayıs 2006 tarihleri arasında yapılan "İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları" isimli araştırma 17 ilde, 7 ile 14 yaşları arasında ilköğretim okullarına devam eden 1019 öğrenci ile

gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %22.3'ü en çok sevdikleri çizgi filmi Tom ve Jerry olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin %77.1'i “kavga – şiddet görüntüleri”ni izlemekten rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak yapılan araştırmalar gösteriyor ki, çocuklar kendileri için hazırlanan ya da yetişkinler için hazırlanan programları izledikleri zaman şiddet sahnelerine maruz kalmaktadırlar ve bu çocukların problem çözme şekillerini, çevresiyle kurduğu iletişimi, insanlara karşı olan duyarlılıklarını olumsuz yönde etkilemektedir.

3.YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için 2007- 2008 öğretim döneminde Bursa ili merkez ilçelerinden olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaca uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 6 okulun mevcut anaokullarının, tüm ailelerine sosyo-ekonomik özelliklerini araştırarak bir soru formu dağıtılmıştır (Ek-1). Soru formundaki yanıtlar doğrultusunda 3 sosyo-ekonomik seviyeyi, özellikle annenin eğitim durumu ve gelir düzeyi açısından, temsil eden gönüllü toplam 15 anne ve 15 baba araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Tablo 1’de görüşmeye katılan anne ve babaların özelliklerine ilişkin veriler yer almaktadır.

TABLO 1 - Anne ve Babaların Özellikleri

Kod İsim	Yaşı	Eğitim Durumu	Mesleği	Gelir Düzeyi
1. Seda	38	Lise	Ev Hanımı	1000 YTL.
1. Oğuz	38	Ortaokul	Esnaf	
2.Nazlı	33	Üniversite	Ev Hanımı	1000 YTL.
2.Mete	38	Üniversite	Öğretmen	
3.Aslı	32	Üniversite	Tıbbi Satış Uz.	2500 YTL.
3.Ahmet	43	Üniversite	Medikal Mal. Uz.	
4.Kevser	38	Ortaokul	Sekreter	2000 YTL.
4.Ertan	43	Üniversite	Kontrolör	
5.Zeynep	28	Üniversite	İşletmeci	3500 YTL.
5.Kemal	46	Üniversite	Diş Hekimi	

6.Canan	35	Lise	Yardımcı Öğrt.	2500 YTL.
6.Mustafa	37	Üniversite	Ticaret	
7.Gülşen	26	Lise	Ev Hanımı	1500 YTL.
7.Ünal	30	Lise	Serbest Meslek	
8.Sezin	28	Lise	Ev Hanımı	2000 YTL.
8.Özgür	33	Lise	Serbest Meslek	
9.Sibel	36	Y. Lisans	Uzman Doktor	2700 YTL.
9.Suat	37	Y.Lisans	İktisatçı	
10.Selen	38	Ortaokul	Ev Hanımı	800 YTL.
10.İbrahim	40	Lise	Memur	
11.Emel	26	Lise	Ev Hanımı	1000 YTL.
11.Erdoğan	28	Lise	Makine Tek.	
12.Nesrin	28	İlkokul	Ev Hanımı	1250 YTL.
12.Faruk	29	Yüksek Okul	Tekstil Tek.	
13.Dilek	28	İlkokul	Ev Hanımı	1500 YTL.
13.Kadir	35	İlkokul	Erkek Berberi	
14.Gamze	33	Ortaokul	Ev Hanımı	2000 YTL.
14.Halil	39	Üniversite	Tekstil Müh.	
15.Nur	30	Ortaokul	Kuaför	2000 YTL.
15.Kerem	34	Üniversite	Ekonomist	

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların saldırgan davranışları üzerindeki etkisi ilgili anne ve babaların görüşlerini araştırma amacını taşımaktadır. Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile öğrencilerin anne ve babalarının görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlediği araştırmadır (Yıldırım ve ark., 2006: 39).

Verilerin toplanmasında niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler için tüm görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanmaktadır. Kendileri ile görüşülen katılımcıların hepsine sorular aynı sıra ile sorulur; ancak görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları kendisi ile konuşulacak kişinin bildiği terminoloji ile hazırlanmalıdır. Bu tür görüşmelerde görüşmeci soruları sorarken kendisi ile görüşme yapılan kişiye gerektikçe sorularla ilgili ek açıklamalar yapabilmektedir (Uzuner, 1999).

Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmanın verileri anne ve babalar için hazırlanmış demografik bilgiler ve televizyonun etkileri ile ilgili soruların bulunduğu yarı yapılandırılmış görüşme formları ile yüz yüze yapılan görüşmeler ile elde edilmiştir.

Görüşme soruları belirlendikten sonra, tüm görüşmecilere soruların sorulacağı bir sıra belirlenmiştir. Görüşmelerin yapılması sırasında annelerin ve babaların anlamadıkları sorular olduğunda kendilerine yönlendirici olmayacak şekilde açıklama yapılmıştır.

Görüşmeler yapılırken anne ve babalara sorulan sorular aşağıdaki sırayla verilmiştir:

- 1) Çocuğunuz televizyonda en çok hangi programı izliyor?
- 2) Televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içeriğini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 3) Çocuğunuzun izlediği programları nasıl kontrol ediyorsunuz?
- 4) Televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunuzu nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- 5) Çocuğunuzun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığını düşündüğünüz davranışları var mı? Varsa bu davranışlar nelerdir?
- 6) Televizyondaki şiddet sahneleri sizce çocuğunuzun çevresiyle olan (kardeş, arkadaşları, akrabalar, komşular vs.) ilişkilerini nasıl etkiliyor?
- 7) Çocuğunuz çevresinde karşılaştığı, kavga, ölüm, yaralanma, küfür etme gibi davranışlara nasıl tepkiler veriyor? Bu tepkilerinde televizyondaki modellerin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?
- 8)Çevrenizde gözlemlediklerinizden ya da yaşadıklarınızdan hareketle kız çocukları mı yoksa erkek çocukları mı televizyondan daha çok etkileniyor?
- 9) Çocuğunuz arkadaşıyla problemini televizyondan örnek aldığı bir şekilde şiddete başvurarak çözmeye çalıştı ve siz bu duruma müdahale ettiniz fakat çocuğunuz televizyonda da böyle yaptıklarını söyledi.Bu durumda ne yaparsınız?
- 10)Televizyonun olumsuz etkilerinden çocuğunuzu korumak için neler yapıyorsunuz?
- 11)Televizyondaki şiddeti önlemek için yapılması gerekenler konusunda önerileriniz nelerdir?

Araştırma konusu belirlendikten sonra araştırmacı tarafından belirlenen anaokullarına devam eden öğrencilerin anne ve babalarına çalışma grubu belirleme formu dağıtılmış, şartlara uyan anne ve babalarla tek tek görüşülerek uygun oldukları

gün, saat ve görüşme yeri belirlenerek, görüşme için randevu alınmıştır. Görüşmeler anaokullarının görüşme odalarında araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Veriler 24.12.2007 - 11.01.2008 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler sırasında anne ve babalara isimleri ile hitap edilmiş, daha sonra her anne ve babaya kod isim verilmiştir. Her bir anne ve baba ile yapılan görüşme ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve kasetlere numaralar verilmiştir. Tablo 2’de gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bilgiler verilmiştir.

TABLO 2 – Görüşme Bilgileri

Kod İsim	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Kaset No	Görüşme Yeri
1.Seda	24.12.2007	8 dk.	1	Görüşme Odası
1.Oğuz	24.12.2007	6 dk.	1	Görüşme Odası
2.Nazlı	24.12.2007	14 dk.	1	Görüşme Odası
2.Mete	24.12.2007	10 dk.	1	Görüşme Odası
3.Aslı	24.12.2007	14 dk.	1	Görüşme Odası
3.Ahmet	24.12.2007	8 dk.	1	Görüşme Odası
4.Kevser	25.12.2007	9 dk.	1	Görüşme Odası
4.Ertan	25.12.2007	13 dk.	1	Görüşme Odası
5.Zeynep	25.12.2007	10 dk.	2	Görüşme Odası
5.Kemal	25.12.2007	7 dk.	2	Görüşme Odası
6.Canan	27.12.2007	10 dk.	3	Görüşme Odası
6.Mustafa	27.12.2007	7 dk.	3	Görüşme Odası
7.Gülşen	27.12.2007	14 dk.	3	Görüşme Odası
7. Ünal	27.12.2007	15 dk.	3	Görüşme Odası
8.Sezin	28.12.2007	8 dk.	4	Görüşme Odası
8.Özgür	28.12.2007	7 dk.	4	Görüşme Odası
9.Sibel	29.12.2007	11 dk.	2	Görüşme Odası
9.Suat	29.12.2007	10 dk.	2	Görüşme Odası

10. Seda	29.12.2007	7 dk.	2	Görüşme Odası
10.İbrahim	29.12.2007	7 dk.	2	Görüşme Odası
11.Emel	29.12.2007	9 dk.	4	Görüşme Odası
11.Erdoğan	29.12.2007	9 dk.	4	Görüşme Odası
12.Nesrin	4.01.2008	6 dk.	4	Görüşme Odası
12.Faruk	4.01.2008	6 dk.	4	Görüşme Odası
13.Dilek	10.01.2008	7 dk.	4	Görüşme Odası
13.Kadir	10.01.2008	9 dk.	4	Görüşme Odası
14.Gamze	11.01.2008	8 dk.	4	Görüşme Odası
14.Halil	11.01.2008	11 dk.	4	Görüşme Odası
15.Nur	11.01.2008	10 dk.	4	Görüşme Odası
15.Kerem	11.01.2008	8 dk.	4	Görüşme Odası

Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından ve bire bir olarak görüşme ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

- 1) Görüşme sorularını sorarken akışa göre gerekli değişiklikleri yapma,
- 2) Soruları konuşma tarzında sorma,
- 3) Teşvik edici olma ve geri bildirimde bulunma,
- 4) Görüşme sürecini kontrol etme,
- 5) Yansız ve empatik olma (Akt. Yıldırım ve ark., 2006: 140).

Her bir görüşme öncesi araştırmacı tarafından yapılan görüşmelerde televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili görüşlerinin alınacağı ve görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedileceği, bu kayıtların araştırmacı ve uzman tarafından dinleneceği anne ve babalara ifade edilmiştir. Görüşmeler sırasında anne ve babalara 11 tane soru sorulmuştur. Her bir görüşme ortalama 6-15 dk. arasında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinin gerçekleştirilmesinden önce verilerin dökümü, analiz öncesi hazırlıklar ve daha sonra tümevarım yoluyla analiz edilmesi basamakları yer almaktadır.

Verilerin Dökümü

Görüşmelerin gerçekleştirildiği sırada tutulan ses kayıtlarının yazıya dökümü, görüşmeler tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Kayıtların yazıya dökümü görüşmeci ve görüşülen sırasıyla, herhangi bir düzeltme yapılmaksızın, duyulduğu şekliyle yazılmıştır. Kayıtların yazıldığı sayfaların ve satırların her biri numaralandırılmıştır. Kayıtların yazıya dökümü gerçekleştirildikten sonra araştırmacı ve bir uzman tarafından kasetler dinlenerek, yazılı dökümlerin kontrolü gerçekleştirilmiştir.

Analiz Öncesi Hazırlıklar

Analiz öncesi hazırlıkta veriler; bağlam kayıtları, betimsel bilgiler, betimsel indeks, görüşmeci yorumu ve genel yorum bölümlerinin bulunduğu bir forma bilgisayar ortamında işlenmiştir. Formda bulunan bu bölümler şöyledir (Uzuner, 1999: 181- 182):

- Bağlam Kayıtları: Bu bölümde görüşme yapılan yer, görüşmenin yapıldığı zaman, tarih, görüşme yapılan kişi, yazı dökümünün bulunduğu sayfa numaraları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.
- Betimsel Bilgiler: Görüşmenin yazılı dökümünün yer aldığı bölümdür.
- Betimsel İndeks: Bu bölümde araştırmacıya kolaylık sağlayacak, görüşmenin yazılı dökümünün bulunduğu betimsel bilgilerin ayırt edici özellikleri yer almaktadır.
- Görüşmeci Yorumu: Betimsel bilgilerle ilgili araştırmacının görüşlerinin yer aldığı bölümdür.
- Genel Yorum: Görüşmecinin, görüşme ile ilgili yorumunun bulunduğu bölümdür.

Verilere Sayfa Numarası Verilmesi

Görüşmelerin yazıya dökümü gerçekleştirildikten sonra her bir sayfaya numara verilmiştir. Tüm görüşmelerden toplam sayfa 95 veri elde edilmiştir. Numaralandırmadan sonra, tüm veriler okunmuş ve olası kategoriler çıkarılmıştır.

Kategorilerin ve Kodların Oluşturulması

Kategorilerde, hangi metnin hangi kategoriye bağlanacağı açıkça tanımlanmaktadır (Mayring, 2000: 104). Kategorilerin oluşturulmasında ilk olarak görüşme sırasında sorulan sorular ele alınmıştır. Sorulara gelebilecek olası cevaplar ile kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur. Örneğin; Çocuğunuz televizyonda en çok hangi programı izliyor? sorusu için “Çizgi Film” kategorisi oluşturulmuştur. Bu kategorilere ve kodlara aşağıda yer verilmiştir. Daha sonra görüşme kayıtları incelenerek, gelen cevaplar doğrultusunda kategoriler genişletilmiştir.

Kategoriler ve kodlar oluşturulduktan sonra, yazı dökümünün bulunduğu sayfalarda uygun olan paragraflara yerleştirilmiştir.

Kodlar ve Kategoriler

D. B. – Demografik Bilgiler

İ. P. – İzlenen Programlar

Ç. F. – Çizgi Film

Ç. G. – Çocuk Programları

P. İ. – Program İçerikleri

P. K. E. – Programları Kontrol Etme

T. K. – Televizyonu Kapatma

Ş. S. Ç. Ü. E. – Şiddet Sahnelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Ç. Ş. S. E. Y. D. – Çocukların Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlar

T. M. E. – Televizyon Modellerinin Etkileri

E. Ç. G. D. T. – Anne ve Babaların Çocukların Gösterdikleri Davranışlarına Tepkiler

T. O. E. K. İ. G. – Televizyonun Olumsuz Etkilerinden Korumaya İlişkin Görüşler

Ş. Ö. İ. G. – Şiddetin Önlenmesine İlişkin Görüşler

Temaların Oluşturulması

Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilmekte ve incelenmektedir. Kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve ark., 2006: 236).

Kodlanan veriler araştırmacı tarafından okunarak, ortak olan veriler bir başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar araştırmacının temalarını, alt başlıklar ise alt temalarını oluşturmuştur.

Temalar araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra, iki uzman tarafından bu veriler için bağımsız olarak temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler araştırmacının verileri ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar sonunda uzlaşılan temalar aynen kullanılmış, görüş ayrılığı olan temalar üzerinde tekrar çalışılmış ve ortak bir fikir doğrultusunda temalar oluşturulmuştur.

İki uzman ve araştırmacı tarafından oluşturulan temalar, üçüncü bir uzman tarafından daha incelenmiş ve gerekli görülen düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmacı ve üç uzman görüşünden sonra 6 tema üzerinde uzlaşılmıştır.

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde görüşme yapılan anne ve babaların verdikleri bilgilere yer verilmiştir. Araştırma bulguları 6 ana tema ve her bir temanın alt temalarından oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularını oluşturan 6 ana tema ve alt temalar şu şekilde sıralanmıştır.

TEMA	ALT TEMA
Tema 1: Anne ve babaların çocukların televizyonda en çok izlediği programlara ilişkin görüşleri.	1.1. Çizgi film 1.2. Belgesel 1.3. Reklamlar 1.4. Kadın kuşağı 1.5. Çocuk programları 1.6. Diziler
Tema 2: Anne ve babaların çocuklar için hazırlanan programların içeriklerine ilişkin görüşleri.	2.1. İçerikleri çocuklara uygun 2.2. İçerikleri çocuklara uygun değil. 2.3. Bazı programların içerikleri çocuklara uygun bazılarının içerikleri uygun değil.
Tema 3: Anne ve babaların çocuklarının izlediği programları kontrol etme davranışlarına ilişkin görüşleri.	3.1. Herhangi bir kontrol yok. 3.2. Televizyonu kapatma yada dikkatini başka yöne çekme. 3.3. Saate göre izletme. 3.4. Programı önceden izleyerek seçim yapma. 3.5. Akıllı işaretlere göre kontrol. 3.6. Televizyonu izlemediği için kontrol yok. 3.7. Kanalı değiştirme. 3.8. Program türüne göre kontrol. 3.9. İlgilenmiyor.

TEMA	ALT TEMA
Tema 4: Anne ve babaların televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri.	4.1. Anne ve babaların çocukların televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlara ilişkin görüşleri. 4.1.1. Bu tarz davranışları oluyor. 4.1.2. Bu tarz davranışları olmuyor. 4.2. Anne ve babaların çocukların televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlar ve bu davranışlara ilişkin görüşleri. 4.2.1. Hareketlerine yansımaya – Açıklama yapma. 4.2.2. Hareketlerine yansımaya – Hiçbir şey yapmama. 4.2.3. Hareketlerine yansımaya – Program kısıtlama. 4.2.4. Korku hissi – Açıklama yapma. 4.2.5. Korku hissi - Dikkatini başka yöne çekme. 4.2.6. Silahla oynama davranışı – Hiçbir şey yapmama. 4.2.7. Silahla oynama davranışı – Açıklama yapma. 4.2.8. Şiddet içeren uğraşları talep etme – Herhangi bir yaklaşım yok. 4.3. Anne ve babaların televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkilerine etkileri ile ilgili görüşleri.

TEMA	ALT TEMA
	4.3.1. Herhangi bir etkisi olmuyor. 4.3.2. Olumsuz etkisi oluyor. 4.3.3. Fikrim yok. 4.4. Anne ve babaların çocuklarının çevrelerindeki şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyondaki modellerin etkisine ilişkin görüşleri . 4.4.1. Televizyon modelleri etkili. 4.4.2. Televizyon modelleri etkili değil. 4.4.3. Fikrim yok. 4.5. Anne ve babaların çocukların televizyondan cinsiyete göre etkilenme durumlarına ilişkin görüşleri. 4.5.1. Erkek çocukları. 4.5.2. Kız çocukları. 4.5.3. Her ikisi de. 4.5.4. Fikrim yok. 4.6. Anne ve babaların çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda gösterdikleri tepkilere ilişkin görüşleri. 4.6.1. Program sınırlama. 4.6.2. Açıklama yapma. 4.6.3. Eğitimci görüşlerine başvurma.
Tema 5: Anne ve babaların çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumaya ilişkin görüşleri.	5.1. Televizyon kapatma. 5.2. Program kısıtlama 5.3. Farklı etkinliklere yönlendirme 5.4. Herhangi bir uygulama yok. 5.5. İlgiyi dağıtma. 5.6. Televizyon izleme süresinde kısıtlama.

TEMA	ALT TEMA
Tema 6: Anne ve babaların televizyondaki şiddetin önlenmesine ilişkin görüşleri.	6.1. Daha iyi programların yayına konması 6.2. Programların uzmanlar tarafından denetlenmesi 6.3. Program seçimi 6.4. Kanal seçimi 6.5. Programlarda saat düzenlemesi 6.6. Sınırlı ve kontrollü TV izletme 6.7. Gereken yapılmakta 6.8. Yapılabilecek bir şey yok 6.9. Yasa çıkarılmalı 6.10. Televizyon izletmeme 6.11. Çocuk programcılarının eğitilmesi

4.1. Anne ve Babaların Çocukların Televizyonda En Çok İzlediği Programlara İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan anneler ve babalar çocukların televizyonda en çok izlediği programlara ilişkin altı farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

- 1.Çizgi film
- 2.Belgesel
- 3.Reklamlar
- 4.Kadın kuşağı
- 5.Çocuk programları
- 6.Diziler

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 3- Anne ve Babaların Çocukların Televizyonda En Çok İzlediği Programlara İlişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.Çizgi film	14	13
2.Belgesel	2	2
3.Reklamlar	1	1
4.Kadın Kuşağı	1	-
5.Çocuk Programları	2	2
6.Diziler	3	1

Seda “ *En çok çizgi film izliyor.* ” (s.2) diyerek çocuğunun televizyonda en çok izlediği programın çizgi film olduğunu belirtmiştir. Nazlı, Emel, Aslı, Kevser, Nesrin, Canan, Sibel, Selen, Gülşen, Sezin, Dilek, Gamze ve Nur kodlu anneler de çocuklarının televizyonda en çok izlediği programın çizgi film olduğuna ilişkin ifadeler kullanmışlardır.

Görüşme yapılan annelerden üç tanesi çocuklarının televizyonda en çok izlediği programın çizgi filmin yanında diziler olduğunu ifade etmişlerdir. Emel “*Eren çizgi film seyretmeyi seviyor. Dizilerden de hoşlanıyor, birkaç dizi var izlediği.*” (s.3) şeklinde görüş belirtmiştir.Canan ve Nur kodlu anneler de çocuklarının televizyonda en çok izlediği programın çizgi filmler ile diziler olduğunu ifade etmişlerdir.

Aslı “*Reklamlar çok dikkatini çekiyor.*” (s.20) diyerek çocuğunun televizyonda en çok izlediği programın reklamlar olduğunu belirtmiştir.

Nesrin , çocuğunun televizyonda en çok izlediği programların kadın kuşağı olduğunu “*yemek programları falan izliyor.*” (s.33) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşme yapılan babalardan Oğuz “*Daha çok çizgi filmleri izliyor.*” (s.4) diyerek çocuğunun televizyonda en çok izlediği programın çizgi film olduğunu belirtmiştir. Mete, Erdoğan, Ahmet, Ertan, Faruk, Mustafa, Suat, İbrahim, Ünal, Özgür, Kadir ve Halil kodlu babalar da çocuklarının televizyonda en çok izlediği programın çizgi film olduğuna ilişkin ifadeler kullanmışlardır.

Görüşmeye katılan babalardan iki tanesi çocuklarının televizyonda en çok izlediği programların çizgi filmler ile belgeseller olduğunu belirtmiştir. Bu görüşünü Ahmet “*Doğa ile ilgili, hayvanlarla ilgili programlar olunca eğitici programları izliyor*” (s.23) şeklinde; Kadir “*Genellikle belgeselleri birlikte izliyoruz.*” (s.80) diyerek çocukların televizyonda en çok izlediği programı belgesel olarak ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan babalardan Kemal, çocuğunun televizyonda en çok izlediği programın “*Çocuklar için hazırlanan programları izliyor.*”(s.40) diyerek çocuk programı olduğunu belirtmiştir.

Görüşme yapılan anne ve babaların çoğu çocuklarının televizyonda en çok izledikleri programın çizgi film olduğunu belirtmişlerdir. Bu çocukların en çok izlediği programın hangi program olduğunu göstermesinden dolayı önemlidir. RTÜK tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları” isimli 7 ile 14 yaş arasındaki 1019 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırma sonucuna göre öğrencilerin %72.1’i en çok izledikleri programların çizgi film olduğunu belirtmişlerdir. Cihangir ve Demir(2003) tarafından gerçekleştirilen “3-6 Yaş Çocuklarının ve Anne –Babalarının Televizyon İzleme Özellikleri” isimli 3- 6 yaş arası çocuğu olan anne ve babalarla gerçekleştirilen araştırma sonucunda çocukların %90.6’sının çoğunlukla çizgi film izlediği saptanmıştır. Akpınar (2004) tarafından dördüncü ve beşinci sınıftan toplam 161 öğrenci ile gerçekleştirilen “Çocukların Televizyon İzleme Davranışlarının Çeşitli Değişkenlere Göre

İncelenmesi” isimli araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin %53.4’ünün daha çok çizgi film izlediği saptanmıştır. Bu araştırma bulguları da veriyi destekler niteliktedir. Doğan ve arkadaşları (2000) tarafından ilköğretim okulu 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen ve öğrencilerin en çok izledikleri programları ve bu programların şiddet içerikleri yönünden değerlendirilen araştırmada öğrencilerin en çok izledikleri programların haber programları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş grupları farklı olan bu araştırmayla bu bulgu çelişmektedir. Çocuklar tarafından en çok izlenen programlardan ikinci olarak belirtilenlerden, anne ve babaların kendi izledikleri programları çocuklarına empoze ettikleri düşünülmektedir. Bu doğrultuda annelerin dizi ve kadın programları, babaların da belgesel gibi kendi seçimleri doğrultusunda çocuklarını yönlendirdikleri düşüncesini akla getirmektedir.

4.2. Anne ve Babaların Çocuklar İçin Hazırlanan Programların İçeriklerine İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan anneler ve babalar çocukları için hazırlanan programların içeriklerine ilişkin farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşler;

- 1.İçerikleri çocuklara uygun
- 2.İçerikleri çocuklara uygun değil.
- 3.Bazı programların içerikleri çocuklara uygun bazılarının içerikleri uygun değil.

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 4 - Anne ve Babaların Çocuklar İçin Hazırlanan Programların İçeriklerine İlişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.İçerikleri çocuklara uygun.	3	1
2.İçerikleri çocuklara uygun değil.	7	9
3.Bazı programların içerikleri çocuklara uygun bazılarının içerikleri uygun değil.	5	5

Görüşme yapılan annelerin yedisi çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin çocuklara uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Bunu annelerden Nazlı *“Bence hiç hoş değil, şiddet var. Özellikle çocuklar için hazırlananlar da şiddet var.Eğitici bulmuyorum.”*(s.7) şeklinde ifade etmiştir. Nur *“Aslında seçici davranmaya çalışıyoruz ama bu mümkün olmuyor. Birçok çizgi filmin içinde onaylamadığım sözcükler, cümleler var ama engel olamıyoruz.”* (s.90) diyerek televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin uygun olmadığını belirtmiştir. Kevser, Selen, Gülşen, Dilek ve Gamze kod isimli annelerde televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin uygun olmadığına ilişkin ifadeler kullanmışlardır.

Sibel televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin bazılarının çocuklar için uygun olduğunu bazılarının içeriklerinin uygun olmadığını *“ Uygun değil, özellikle bazı kanallar son derece çocukların gelişimi için zararlı olabilecek nitelikte vurdulu-kırdılı programlar yapıyorlar ve bunlar birbirini tekrarlıyor. Sakıncalı olduğunu düşünüyorum. Ama bazı çizgi filmlerde son derece yapıcı, eğitici.”* (s.48) diyerek ifade etmiştir. Emel, Aslı, Zeynep ve Sezin de televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içeriğinin bazılarının çocuklar için uygun olduğunu bazılarının içeriklerinin uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan annelerin üçü çocuklar için televizyonda hazırlanan programların içeriklerinin çocuklara uygun olduğunu belirtmişlerdir (Seda s.2, Nesrin s.33, Canan s.43).

Görüşme yapılan babaların dokuzu televizyonda hazırlanan programların içeriğinin çocuklarının içeriğinin uygun olmadığını belirtmişlerdir. Mete bu konu ile ilgili görüşünü *“Kötü buluyorum. Çocuklara yönelik program yok televizyonda. Bizim zamanımızda eğitici programlar oluyordu şimdi eğitici programlar yok. Daha çok çizgi filmler ama çocuklara yönelik çizgi filmler yok. Çocukların hayal dünyasını farklı yöne çekiyor. Eskiden oyunlar öğreten tiyatrolu programlar vardı, şimdi yok.”* (s.9) şeklinde ifade etmiştir. Erdoğan, Faruk, Kemal, Suat, Ünal, Kadir, Halil, Kerem kod isimli babalar da televizyonda hazırlanan programların içeriklerinin çocuklar için uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Oğuz, Ahmet, Ertan, Mustafa ve İbrahim kod isimli babalar televizyonda çocuklar için hazırlanan programların bazılarının içeriklerinin çocuklar için uygun olmadığını , bazılarının içeriğinin uygun olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir. Bu görüşünü İbrahim *“İyi tarafları olan programlar var ama kötü taraflarını alacağı programlar da oluyor. Mesela bunu biz ne kadar kullanmasın, görmesin desek o televizyonda silahı keşfediyor.”* (s.57) diyerek ifade etmiştir.

Görüşme yapılan babaların biri televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin çocuklar için uygun olduğunu belirtmişlerdir (Özgür s.73).

Anne ve babaların çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin uygun olmadığı yönündeki görüşleri sevindiricidir. Bu görüş, programların içeriklerine eleştirel gözle baktıklarını ve televizyonun çocuklara verebileceği zararları kestirebilecekleri düşüncesini akla getirmektedir. Cihangir ve Demir (2003) tarafından gerçekleştirilen “3-6 Yaş Çocuklarının ve Anne –Babalarının Televizyon İzleme Özellikleri” isimli araştırmasında, araştırmaya katılan anne ve babaların %46.5’inin çocuklarının izlediği programlarının içeriklerinin eğitici olmasına dikkat etmeleri verisi anne ve babaların çocuklarının izledikleri programların içeriklerine dikkat etmeleri açısından bu bulguyu tamamlar niteliktedir.

4.3. Anne ve Babaların Çocuklarının İzlediği Programları Kontrol Etme Davranışlarına İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan anne ve babalar çocuklarının izlediği programları kontrol etme ile ilgili farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşler;

1. Herhangi bir kontrol yok.
2. Televizyonu kapatma ya da dikkatini başka yöne çekme.
3. Saate göre izletme.
4. Programı önceden izleyerek seçim yapma.
5. Akıllı işaretlere göre kontrol.
6. Televizyonu izlemediği için kontrol yok.
7. Kanalı değiştirme.
8. Program türüne göre kontrol.
9. İlgilenmiyor.

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 5- Anne ve Babaların Çocuklarının İzlediği Programları Kontrol Etme Davranışlarına İlişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1. Herhangi bir kontrol yok.	4	4
2. Televizyonu kapatma ya da dikkatini başka yöne çekme.	1	-
3. Saate göre izletme.	2	1
4. Programı önceden izleyerek seçim yapma.	7	2
5. Akıllı işaretlere göre kontrol.	1	-
6. Televizyon izlemediği için kontrol yok.	-	1
7. Kanalı değiştirme.	-	3
8. Program türüne göre kontrol.	-	2
9. İlgilenmiyor.	-	2

Görüşme yapılan annelerin yedisi çocuklarının izlediği programları kontrol etme davranışlarına ilişkin görüşlerini programı önceden izleyerek seçim yapma şeklinde ifade etmişlerdir. Aslı bu görüşünü “*Genelde izlediği çizgi filmleri mesela benim eskiden beri bildiğim çizgi filmleri Donald Dog, Pembe Panter gibi çizgi filmleri çok fazla endişe yaşamadan izletiyoruz. Diğerlerini bir miktar izleyip eğer şiddet içeriyorsa izlememesine özen gösteriyorum.*” (s.20) diyerek belirtmiştir. Zeynep “*Bazılarında yaratıklar oluyor. Kukla bile olsa içinde bunları önceden eliyoruz*” ifadesiyle çocuğunun izlediği programları kontrol etme davranışına ilişkin görüşünü programı önceden izleyerek seçim yapma olarak belirtmiştir. Kevser, Canan, Selen, Gülşen ve Gamze kod isimli annelerde bu doğrultuda görüş bildirmişlerdir.

Sezin ise görüşünü “*Şimdi televizyonda yeni bir aşama başladı ailece izleyebileceklerimiz. 7 yaş üzeri veya aşağı izleyeceği programları şekillendirme safhası var ona göre tabi insan tedbirini alabiliyor.*”(s.70) diyerek çocuğun izlediği programları akıllı işaretlere göre kontrol ettiği belirtilmiştir.

Görüşme yapılan annelerden dördü çocuklarının izlediği programları kontrol etmediklerini ifade etmişlerdir (Seda s.2, Nesrin s.33, Sibel s.48, Dilek s.78).

Görüşme yapılan babalardan Özgür ve Halil çocuğunun izlediği programları kontrol etme davranışlarına ilişkin fikrini “*Onu ben değil annesi yapıyor.*” (s.73) şeklinde; Halil “*Onu daha çok eşim yapıyor.*” (s.87) diyerek ilgilenmediğini ifade etmiştir.

Ahmet, Ertan, Mustafa ve Ünal kod isimli babalar çocuklarının izlediği programları kontrol etme davranışlarına ilişkin görüşlerini herhangi bir kontrolün olmadığı şeklinde belirtmişlerdir (s.23, s.29,s.45, s.65).

Erdoğan “*Elimden geldiği kadar kavgalı- dövüslü programı seyretmemesini sağlıyorum. Sonra bende seyretmemeye gayret gösteriyorum bizimle beraber televizyon seyrettiği için daha uygun programları tercih ediyorum.*” (s.16) diyerek çocuğunun izlediği programları türüne göre kontrol ettiğini ifade etmiştir. Faruk kod

isimli baba da çocuğunun izlediği programları türüne göre kontrol ettiğini belirtmiştir (s.35).

Görüşme yapılan babalardan İbrahim çocuğunun izlediği programları saate göre izleterek kontrol ettiğini (s.57); Oğuz ise çocuğu televizyon izlemediği için herhangi bir kontrol uygulamadığını ifade etmiştir (s.5).

Araştırma kapsamında görüşme yapılan anne ve babaların çocuklarının izledikleri programları kontrol etme davranışlarına ilişkin görüşleri farklılık göstermektedir. Anne ve babaların çocuklarının izledikleri programları kontrol etme davranışları anne ve babalarının kendi içlerinde de farklılık göstermektedir. Annelerin büyük bir kısmı çocuklarının izlediği programları önceden izleyerek kontrol ettiklerini belirtirken, babaların büyük bir kısmı çocuklarının izledikleri programları kontrol etmediklerini belirtmişlerdir. Annelerin çoğunluğunun çocuklarının izlediği programı önceden izleyerek kontrol ettiği bulgusu sevindirici bir bulgudur. Ancak programın önceden izlenen bölümünde şiddetin görülmemesinin, sonradan izlenecek bölümde şiddetin görülmeyeceği anlamına gelmemesinden dolayı nihai bir çözüm olarak görülmemektedir. Bu yaklaşımın önceden kaydedilmiş programların (animasyon çocuk programları, televizyondaki programı kaydetme, vb.) ilk olarak aile tarafından izlenip, daha sonra çocuğa izletilmesi şeklinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Ancak hiçbir aile bu konuda görüş belirtmemiştir. Babaların büyük bir kısmının çocuklarının izledikleri programları kontrol etmedikleri ve bir kısmının da çocuklarının izledikleri programları kontrol etme ile kendilerinin ilgilenmediklerini belirtmeleri oldukça düşündürücüdür. Bu bulgu annelerin çocuklarının izledikleri programları kontrol etmede babalardan daha ilgili olduklarını göstermektedir. Ancak geleneksel Türk aile yapısı içindeki babalık rolü ile çelişmemektedir. Günümüz şartlarında annelerin de çalışma hayatında aktif rol almaları sonucunda, sorumluluklarındaki artış ile çocuklarının izledikleri programları önceden izleyerek seçim yapmalarının mümkün olmayacağı ancak bunun uygulanması gereken bir yol olduğu için anneler tarafından ifade edildiği düşünülmektedir. Cihangir ve Demir (2003) tarafından gerçekleştirilen “3-6 Yaş Çocuklarının ve Anne –Babalarının Televizyon İzleme Özellikleri” isimli 3-6 yaşları arasında çocuğu olan 170 anne ve baba ile gerçekleştirilen araştırma

sonucunda anne ve babaların %58.8'inin çocuklarının televizyonda izleyeceği programları önceden gözden geçirdiği bulgusu da bu veriyi destekler niteliktedir.

4.4. Anne ve Babaların Televizyon Programlarındaki Şiddet Sahnelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

Anne ve babaların televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinin çocuklar üzerindeki etkileri genel olarak 4. temada ele alınmıştır. Ancak anne ve babaların görüşlerini daha detaylı almak üzere söz konusu tema, ek olarak; davranış, tepki, ilişki ve yaklaşım boyutlarında incelenmiştir.

Görüşme yapılan anneler ve babalar şiddet sahnelerinin çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili üç farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

1. Şiddet sahnelerinden etkileniyor.
2. Şiddet sahnelerinden etkilenmiyor.
3. Şiddet sahnelerini izlediğinde etkilenebilir.

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 6 - Anne ve Babaların Televizyon Programlarındaki Şiddet Sahnelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1. Şiddet sahnelerinden etkileniyor.	12	10
2. Şiddet sahnelerinden etkilenmiyor.	2	1
3. Şiddet sahnelerini izlediğinde etkilenebilir.	1	4

Görüşme yapılan annelerin on ikisi televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden çocukların etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Emel bu konudaki görüşünü “ *Etkileniyor farkında. O şiddet sahnelerinde insanların öldüğünü, yaralandığını, silahların ve bıçakların farkında. Çocuk anlamaz, o da işkence görüyor televizyonda ne olacak, farkında olmayacak dememek lazım. Hepsinin farkında çocuk.*” (s.13) diyerek belirtmiştir. Kevser bu konu ile ilgili görüşünü “*Davranışlarını birebir etkiliyor, orada gördüklerini uygulamaya çalışıyor.*” (s.26) şeklinde ifade etmiştir. Nesrin, Zeynep, Sibel, Selen, Gülşen, Sezin, Dilek, Gamze, Aslı ve Nur kod isimli anneler de televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden çocuklarının etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan annelerden Nazlı ve Seda televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden çocuklarının etkilenmedikleri yönünde görüş belirtmişlerdir (s.7, s.2).

Canan televizyon programlarındaki şiddet sahnelerini izlediklerinde çocuklarının etkilenebileceğini ifade etmiştir. Bu görüşünü Canan “*Onu biz de çeviriyoruz. Onu izletmiyoruz, biz de izlemiyoruz. İzlese etkilenir.*” (s.43) şeklinde dile getirmiştir.

Görüşme yapılan babalardan Erdoğan “*Hemen etkileniyor. Mesela şöyle kavgalı- dövüşlü bir film seyrettiği zaman hemen etkileniyor ve filmin içine giriyor sanki. Film bittikten sonra kendini filmde zannediyor, kanepeden kanepeye atlamalar o tür şeyleri yapıyor genelde*” (s.16) diyerek televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden çocuğunun etkilendiğini ifade etmiştir. Kemal “ *Korkuyor. Gördüklerini taklit ediyor.*” (s.40) şeklinde görüşü belirtmiştir. Ahmet, Ertan, Faruk, Suat, İbrahim, Ünal, Kadir ve Kerem kod isimli babalar da televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden çocuklarının etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan babaların dördü çocukların televizyondaki şiddet sahnelerini izlediklerinde etkilenebileceklerini ifade etmişlerdir. Oğuz bu konu hakkındaki görüşünü “*Yani şiddet sahneleri tabi ki etkiliyor. Çocuklar kadar büyükleri de etkiliyor. Çok fazla izlemediği için etkilenmiyor.*” (s.64) şeklinde belirtmiştir. Mete,

Özgür, Halil kod isimli babalarda çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerini izlediklerinde etkilenebileceklerini ifade etmişlerdir.

Mustafa “*Genel olarak şiddet sahnelerinden etkilenmiyor. Sakin bir çocuk.*” (s.45) diyerek televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden çocuğunun etkilenmediği yönünde görüş belirtmiştir.

Anne ve babaların çoğu televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden etkilendiklerini belirtmişlerdir. Anne ve babaların şiddet sahnelerinden etkilenme görüşleri alan yazında Bandura’nın Sosyal Öğrenme Kuramı’nı doğrulamaktadır (Karasar ve Ertürk 2001:19). Köşker (2005) tarafından gerçekleştirilen “Televizyondaki Çizgi Filmlerin İlköğretim Çağı Çocuklarının Üzerine Etkileri” araştırmasında da öğrencilerin arasına da olsa çizgi filmlerden etkilenecek günlük hayatlarında örnek aldıkları sonucu da bu bulgu ile benzeşmektedir. Bu bulgu televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden etkilendiğinin belirlendiği araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Pınar, 2006; Kranenberger ve ark., 2005; Gentile ve ark., 2003; Tanrıverdi, 2006; O’Sullivan, 1999; Reglin, 1996; Funk ve ark., 2004).

4.4.1 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlara ilişkin Görüşleri

Görüşme yapılan anne ve babaların çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlara ilişkin görüşleri iki grupta toplanmaktadır. Bunlar:

- 1.Bu tarz davranışları oluyor.
- 2.Bu tarz davranışları olmuyor.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç anne ve baba tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıda verilmiştir.

TABLO 7 - Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlara ilişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.Bu tarz davranışları oluyor.	9	10
2.Bu tarz davranışları olmuyor.	6	5

Görüşme yapılan annelerin dokuzu çocuğunun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlarının olduğuna ilişkin görüş belirtmiştir.

Seda “*Öyle davranışları yok*” (s.2) diyerek çocuğunun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışının olmadığını belirtmiştir. Emel , Canan, Aslı, Dilek ve Gamze kodlu annelerde çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlarının olmadığına ilişkin ifadeler kullanmışlardır.

Görüşme yapılan babaların on tanesi çocuğunun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışları olduğuna ilişkin görüş belirtmiştir .

Görüşme yapılan babaların beş tanesi çocuğunun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlarının olmadığına ilişkin görüş belirtmiştir. Bu konudaki görüşünü Oğuz “*Daha çok annesiyle vakit geçirdiği için ben buna biraz zor cevap vereceğim ama böyle davranışları yok*”(s.4) ifadesi ile Ahmet “*Şiddete dönük maruz kaldığı bir davranış gözlemedik. Televizyondan etkilendiği davranışı gözlemedik*” (s.23) şeklinde görüş belirtmiştir. Mete, Mustafa ve Halil çocuğunun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlarının olmadığına ilişkin görüş belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan anne ve babalar çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu televizyondaki çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koyması açısından önemlidir. Dağ ve arkadaşları (2005)'nin raporuna göre çocukların ilkokul döneminden önceki yaşlarda televizyonda şiddet sahnelerinin izlenmesi, oradaki şiddetin gerçek dünyayı yansıttığına inanan ve bunlardan kendine şiddet eğilimli bir kahraman seçen çocuklarda, saldırgan davranışlarda artma görülmektedir (s: 14). (O'Sullivan, 1999; Huesmann ve ark., 2003; Tanrıverdi, 2006; Pınar, 2006; Kronenberger ve ark., 2005; Funk ve ark., 2004; Doğan ve ark., 2000). Reglin (1996), tarafından gerçekleştirilen 41 eğitimcinin katıldığı araştırma sonucunda eğitimcilerin %87.8'i televizyondaki şiddet sahnelerinin okul ortamında ilkokula giden çocukların saldırgan davranışlar göstermesinde belirgin rol aldığını belirtmişlerdir. Bu çalışmalar çocukların televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlarının olduğunu göstermekte ve bu bulguyu desteklemektedir. Gentile ve arkadaşları (2008) tarafından 236 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırma sonunda medyadaki şiddeti izleme ile saldırgan eğilimli davranışlar, fiziksel dövüş, fiziksel saldırgan davranışlar arasında pozitif ilişkinin bulunması televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinin uzun vadedeki sonuçlarını ortaya koymaktadır.

4.4.2 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlar ve Bu Davranışlara Yaklaşımlara İlişkin Görüşleri

Görüşmeye katılan anne ve babalar çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışları ve bu davranışlara ilişkin yaklaşımlarını değişik şekillerde ifade etmişlerdir.

1. Hareketlerine yansıma – Açıklama yapma
2. Hareketlerine yansıma – Herhangi bir yaklaşım yok.
3. Hareketlerine yansıma – Göz yumma
4. Hareketlerine yansıma – Program kısıtlama

- 5.. Silahla oynama davranışı - Açıklama yapma
6. Korku hissi - Dikkatini başka yöne çekme
7. Korku hissi – Açıklama yapma
8. Silahla oynama davranışı – Herhangi bir yaklaşım yok.
9. İsteklerinde farklılık – Herhangi bir yaklaşım yok.

Bu görüşlere ait frekans dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO 8 - Anne ve Babaların Çocukların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinden Etkilenerek Yaptığı Davranışlara Yaklaşımlara İlişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.Hareketlerine yansıma – Açıklama yapma	4	3
2.Hareketlerine yansıma – Hiçbir şey yapmama	1	1
3.Hareketlerine yansıma – Göz Yumma	1	-
4.Hareketlerine yansıma – Program kısıtlama	-	1
5.Korku hissi - Dikkatini başka yöne çekme	1	-
6. Korku hissi – Açıklama yapma	-	3
7. Silahla oynama davranışı – Hiçbir şey yapmama.	1	-
8. Silahla oynama davranışı – Açıklama yapma	1	1
9. İsteklerinde farklılık – Hiçbir şey yapmama	-	1

Kevser “Onlar gibi çok hareketli olmaya çalışıyor. Vurdum- kırdım oluyor. Yani işte daha kabadayı davranmaya çalışıyor. Bizde yaptığı hareketin yanlış olduğunu anlatmaya çalışıyoruz. Oturup konuşmaya çalışıyoruz ama bu kolay olmuyor” (s.26) diyerek televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunun hareketlerine yansıdığını bu duruma açıklama yoluyla yaklaştığını belirtmiştir. Sibel bu konudaki

görüşünü “*Yani muhtemelen olumsuz etkiliyor. Şöyle diyebilirim bazen bize vurma eylemi gösteriyor. Ben ve eşim genelde böyle vurma şeklinde, dayak şeklinde bir yola başvurmuyoruz çok zor durumda kalsak bile fakat o zaman zaman şiddet gösteriyor. Ben de yani yapmamasını söylüyorum. Cezalandırma tarzında bir şey uygulayamıyoruz çocuğumuz çok sinirli. Bunun yanlış olduğunu söylemeye çalışıyorum ama bunun ne kadar faydalı olduğunu bilemiyorum*” (s.48) şeklinde ifade etmiştir. Selen ve Sezin kod isimli annelerde televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklarının hareketlerine yansıdığını bu duruma açıklama yoluyla yaklaştıklarını belirtmişlerdir.

Bir anne de televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunun hareketlerine yansıdığını bu durumda hiçbir şey yapmadığını vurgulamıştır. Bu görüşünü Gülşen “*Bu davranışları, Kaan hırçınlaşabiliyor. Ama bu hırçınlık kötü yönde değil. Sevdiği bir kişi geldiği zaman veya babasını gördüğünde. Belki de babasını tavırlarında mı bilemiyorum. Çocuk sürekli hadi baba güreş edelim, hoplayalım, zıplayalım sürekli hareket halinde. Enerjikte bir çocuk ama sürekli çocuk vurdulu- kırdılı şeyler izleyip güç denemesi yapmak istiyor. Bu durumda aslında bu hareketlenmeler açıkçası ben Kaan ile ilgilenirken değil, babasıyla o tip şeyleri yapıyor bende bu durumda bir şey demiyorum*” (s.62) şeklinde ifade etmiştir.

Nur “*Var. Mesela Ege Spiderman gibi uçarak bize tekme atabiliyor. Bu durumda davranışını onaylamadığımı söylüyorum ama biraz tolerans tanıyorum. Çocuk çünkü bütün gün okulda, belirli saatlerde görüşüyoruz o saatlerde görüşüyoruz o saatlerde görüşüyoruz o saatlerde de sürekli eleştirerek vakit geçirmek istemiyorum. Biraz göz yumuyorum*” (s.90) şeklindeki ifadesi ile televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunu hareketlerine yansıdığını ve bu durumda göz yumduğunu belirtmiştir.

Nazlı “*Bir ara bir çizgi filmde etkilenmişti. Bazı şeyleri alıp silah falan yapıyordu. Biz ona silah falan almadığımız için. Bende bu hoş değil diye açıkladım*” (s.7) ifadesiyle televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerek çocuğunun silahla oynadığını bu duruma açıklama yoluyla yaklaştığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan annelerden Zeynep televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunda korku hissi yarattığını ve böyle bir durumda kanalı değiştirip ilgisini başka yöne çektiklerini belirtmiştir (s.38)

Nesrin “*En çok tabanca ile oynamak istiyor. Bu durumda pek fazla şeyim olmadı*” (s.33) ifadesiyle çocuğunun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerek silahla oynama davranışı gösterdiğini bu duruma herhangi bir yaklaşımın olmadığını belirtmiştir.

Erdoğan “*Mesela en güzel örneği bir karate filmi seyretse hemen onun yaptığı hareketi maç seyretse futbolcunun yaptığı hareketi yapmaya başlıyor. Ne görüyorsa onu yapıyor. Ben de Süperman’i falan seyrettikten sonra onu karşıma alıp diyorum bu gerçek değil. Gerçek yaşadığımız dünyada böyle bir şeyin olmayacağını ve olmadığını açıklıyorum. Bunların masal olduğunu gerçek olmadığını söylüyorum*” (s.16) ifadesiyle ve Kadir “*İzliyorum oluyor bazen. Aynı hareketleri yapmaya çalışıyor. Bende doğru olmadığını açıklıyorum.*” (s. 80) ifadesiyle hareketlerine yansıdığını bu duruma açıklama yoluyla yaklaştıkları belirtmişlerdir. Kerem bu konudaki görüşünü “*Çok olmamak kaydıyla var. Askerlere çok düşkün kendisi karate hareketleri falan yapmaya ama çok abartılı yok. Bende genelde konuşuyorum. Şiddetin iyi bir şey olmadığı, konuşmayla her şeyin çözüleceği şeklinde kendisi de algılayabiliyor zaten*” (s.94) şeklinde ifade etmiştir.

Televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunda korku hissi yarattığını ve böyle bir durumda çocuğuna açıklama yaptığına yönelik olarak üç baba görüş belirtmiştir. Bu konuda Kemal “*Korkuyor. Bu film diyoruz. Bu gerçek değil diyoruz bu şekilde açıklıyoruz*” (s.40) ifadesini kullanırken Suat “*Var tabi. Kayınvalidem işi varken, Sarp kanalı çeviriyor işte orada hayaletleri görmüş eve gitmek istemiyorum. Orada hayaletler var diyordu. Biz hayaletlerin olmadığını açıklamaya çalıştık*” (s.51) şeklinde ifade kullanmıştır. Özgür ise “*Geçen beraber izlediğimiz şeyi, neydi adını hatırlamıyorum. Bir yerde çocuk aynadan çıkıyordu. Korktu, aynalara falan bakamadı sonra. Ben onun film olduğunu gerçek olmadığını izah ettim*” (s.73) şeklinde görüş belirtmiştir.

Görüşmeye katılan babalardan bir tanesi televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunda, şiddet içeren uğraşları talep etme yönünde etki gösterdiğini ve bu durumda hiçbir şey yapmadığını ifade etmiştir. Bunu “*Evet var. Karate kursuna gitmek istiyorum diyor. Biz eşimle dans kursuna gidiyoruz, beni de karate kursuna gönderin diyor. Biz bu durumda yasak koymadık ama tamam gidersin de demedik*” (Ertan, s.28) şeklinde belirtmiştir.

Faruk “*Daha fazla hareketlenme, vurma şeklinde gösteriyor kendini. Tabi bu şekildeki davranışlarında filmlerden etkilendiğini varsayarak bu şekildeki programları izlettirmemeye çalışıyorum*” (s.35) ifadesi ile televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunun hareketlerine yansıdığını ve bu durumda çocuğunun izlediği programı kısıtladığına ilişkin tek görüş belirten baba olmuştur.

İbrahim “*Silahla devamlı o şekilde ateş etmeler yani bana olmasa bile. Ateş etmeler işte düşman odur budur bu tür şeyleri devamlı kullanıyor. Biz silahın iyi bir şey olmadığını yani anlatmaya çalışıyoruz, yapabileceğim başka bir şey yok, kaçamıyorsunuz çünkü*” (s.57) ifadesi ile televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerken çocuğunun silahla oynadığını bu duruma açıklama yoluyla yaklaştığını belirtmiştir.

Ünal “*Hareketli olarak. Kaan üzerinde hareketlenme olarak. Yani genelde zaten şiddet içerikli filmlerden ufak tefek hareket bazında aynı onlar gibi yapmaya çalışıyor. Bende işin açıkçası kendisi onların hayal olduğunu, gerçek olamayacağını söylediği için bir şey yapmıyorum*” (s.66) diyerek televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunun hareketlerine yansıdığını bu durumda herhangi bir yaklaşım uygulamadığını belirtmiştir.

Çocukların televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerken yaptıkları davranışlara ilişkin anne ve babaların büyük bir kısmı bunu çocukların hareketlerine yansıma olarak belirtmişlerdir. O’Sullivan (1999) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda televizyondaki şiddet ve saldırganlık ile çocuklardaki şiddet davranışları arasında ilişkinin gözlenmesi bu bulgu ile benzeşmektedir. Gentile ve ark. (2003) tarafından 236 öğrenci ile gerçekleştirilen 2 yıl süren boylamsal araştırma sonucunda medyadaki şiddeti izleme ile saldırgan eğilimli davranışlar arasında

pozitif ilişkinin gözlenmesi bulgusu da bu bulguyu desteklemektedir (Silva,1996; Kronenberger ve ark., 2005; Huesmann ve ark., 2003). Bu çalışmalarda da televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların saldırgan davranışları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Anne ve babaların çocuklarının televizyondan modelledikleri saldırgan davranışlar karşısında açıklama yapmaları sevindiricidir. Ancak yapılan açıklamanın niteliği çocuğun yaptığı davranışın yanlış olduğunu anlayabileceği nitelikte olması önemlidir. Örneğin; “yapma, bu kötü” gibi bir açıklama değil de “ bu gördüklerin birer film. Bunlar gerçek değil. Filmdeki insanlar rol yapıyorlar.” şeklinde olmalıdır. Ancak ailelerin çok az bir kısmı böyle cevap vermiştir. Bu bulgu ailelerin televizyondaki şiddetin çocukları tarafından modellendiğinin farkında olduğunu fakat bu durumda yapılacak açıklamalar konusunda eğitime ihtiyaçları olduğunu akla getirmektedir. Ayrıca görüşme yapılan anne ve babaların çocuklarının anaokuluna devam etmelerine rağmen, ailelerin çocuklarına yapacakları açıklamalarda, anaokulu öğretmenlerinin görüşlerine başvurmamaları düşündürücüdür. Anne ve babaların az kısmının çocuklarının şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptıkları davranışlara karşı herhangi bir yaklaşım uygulamamaları, çocuklarının yaptıkları davranışlarının devamlılığı üzerinde etkili olabilmesi açısından düşündürücüdür.

4.4.3 Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinin Çocukların Çevreleriyle Olan İlişkilerine Etkisi İle İlgili Görüşleri

Görüşme yapılan anneler ve babalar televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkilerine etkisi ile ilgili üç farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

1. Herhangi bir etkisi olmuyor.
2. Olumsuz etkisi oluyor.
3. Fikrim yok.

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 9 - Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddet Sahnelerinin Çocukların Çevreleriyle Olan İlişkilerine Etkisi İle İlgili Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.Herhangi bir etkisi olmuyor.	6	7
2.Olumsuz etkisi oluyor.	9	7
3.Fikrim yok.	-	1

Görüşme yapılan annelerin dokuzu televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkileri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu belirtmiştir. Bu konu ile ilgili görüşünü Kevser “*Büyük insanlarla değil de arkadaş grubuyla olduğu zaman davranışları değişiyor, daha da hareketleniyor, kendini kahramanmış gibi gösteriyor.*” (27) şeklinde ifade etmiştir. Nazlı ise görüşünü “*Şiddet izletmediğimiz için etkilenmiyor ama bahsettiğim gibi bir ara bir çizgi filmde etkilenmişti, yaptığı silahları bize doğrultuyordu ‘siz ölseye’ diyordu. Mutlaka etkilenme oluyor.*” (s.8) diyerek belirtmiştir. Emel “*İki çocuk bir araya geldiği zaman dizilerdeki kavgayı görüyor, dövüşleri görüyor. Onları birbirine yapmaya çalışıyorlar. Vuruyorlar, zarar verebilirler, onlar öyle düşünmüyor ama. Kılıçlar yarın, öbür gün bir bıçağı da alıp kılıç gibi kullanabilirler.*” (s.14) diyerek Sibel “*Kendine yakın gördüğü, samimi gördüğü aile bireylerine bazen sinirlendiği zaman, dediği olmadığı zaman vurma tarzında olabiliyor.*” (s.48) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan annelerin altısı televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkileri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Seda “*Şiddet sahnelerinden etkilenmediği için etkilemiyor. Zaten öyle çok şiddetli şeyleri bende izlemiyorum mafya dizileri gibi. O tip programlar değil, aileye yönelik programlar izlediğim için o da gerçek hayat gibi görüyor.*” (s.3) ifadesiyle televizyondaki şiddet sahnelerinin, çocuğunun çevresiyle olan ilişkisi üzerinden herhangi bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Gülşen “*Mirza onların gerçekten hayal ürünü olduğunu biliyor. Biliyor ki gerçek hayatta böyle bir*

şey yok. Onların arkalarında kameralar var. O yüzden etkilemiyor.” (s.62) şeklinde ifade etmiştir. Gamze de “Etkisi olmadı. Yani bir kimsenin canını acıttığını, bir kimseyi kırdığını yani o şiddet sahnelerini kendine uyarladığını görmedim, öyle bir şey olmadı.” (s.85) ifadesiyle televizyondaki şiddet sahnelerinin, çocuğunun çevresiyle olan ilişkisi üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirtmiştir.

Faruk *“İşte gerçi bizim çocukta ağır bir kullanma yok. Hareketleri taklit etmeye çalışıyor yani. Muhakkak etkileniyor. Bu şekilde vuruyor, bu şekilde karşılık veriyorlar.” (s.36) şeklinde televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkileri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu ifade etmiştir. Kerem bu konu ile ilgili görüşünü televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkileri üzerinde olumsuz etkilediği yönünde belirtmiş ve bunu “Oluyor tabi ki. Yeri geldiğinde herkes sinirlenebildiği gibi Ege’de sinirlenebiliyor. Sinirlenince de o gibi durumlarda şiddete meyil verebiliyor kendisi. Mesela işte ağabeyleri var, kendi abimin çocukları var onlarla diyalog içerisine girdiğinde şiddet gösterebiliyor.” (s.94) şeklinde ifade etmiştir.*

Görüşme yapılan babaların yedisi televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkileri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını yönünde görüş belirtmişlerdir. Oğuz *“Bir şey diyemeyeceğim İlayda daha küçük, şimdilik böyle bir etkisi olmuyor” (s.5) ifadesiyle, Mete “Maruz kalsa etkiler ama etkilemiyor” (s.10) cümlesiyle televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Kemal, bu konudaki görüşünü “Şiddet içeren filmleri çok fazla izletmediğimiz için olumsuz etkilemiyor” (s.49) diyerek ifade etmiştir.*

Özgür *“Valla onu o kadar ben izleyemedim onu annesi bilir. Ben gözlemleyemiyorum fazla, çünkü zamanım yok o kadar.” (s.74) diyerek televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkileri üzerindeki etkisi ile ilgili fikrinin olmadığını belirtmiştir.*

Anne ve babalar televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların çevreleriyle olan ilişkilerine etkileri ile ilgili farklı görüşler belirtmişlerdir. Annelerin ve babaların bu konudaki fikirlerinde ayrılıklar görülmüştür. Annelerin büyük bir kısmı televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklarının çevreleriyle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilendiğini belirtirken, babaların herhangi bir etkisinin olmadığı görüşü ve çevreleriyle olan ilişkilerine olumsuz etkileri olduğu eşit sayıdaki babalar tarafından belirtilmiştir. 4.4.1 nolu “Anne ve Babaların çocukların televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptıkları davranışlara ilişkin görüşler” başlıklı temada anne ve babaların çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlarının olduğu sonucu, bu bulgu ile paralellik göstermektedir. Doğan ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırma sonucunda çocukların şiddet sahnelerini arkadaşlık ilişkilerine yansıttıkları sonucu bu bulgu ile benzeşmektedir. Yapılan araştırmalar ve bu araştırma sonucu elde edilen bulgular televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların davranışları ve çevreleriyle olan ilişkileri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

4.4.4 Anne ve Babaların Çocuklarının Çevrelerindeki Şiddet İçerikli Olaylara Tepkilerinde Televizyondaki Modellerin Etkisine İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan anneler ve babalar çocukların çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkileri ile ilgili üç farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

1. Televizyon modelleri etkili.
2. Televizyon modelleri etkili değil.
3. Fikrim yok.

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 10 - Anne ve Babaların Çocuklarının Çevrelerindeki Şiddet İçerikli Olaylara Tepkilerinde Televizyondaki Modellerin Etkisine İlişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.Televizyon modelleri etkili.	2	4
2.Televizyon modelleri etkili değil.	10	8
3.Fikrim yok.	3	3

Görüşmeye katılan annelerin onu çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olmadığını ifade etmiştir. Aslı “6 ay öncesine kadar ölümü çok sorguladı. Ölüm ne demek? Okulda kötü kaderi öğrenmişti, bir dönem o ne ? diye sordu. Açıkladık. Televizyon etkili değil” (s.21) diyerek, Nazlı “Ölümü bilmiyor. Diyelim ki bizim elimiz falan kesilsin hemen selpak getiriyor, bize duygusal davranıyor. Bu konuda televizyondan etkilendiğini düşünmüyorum.” (s.7) şeklinde, Selen “Yani televizyon çok seyretmediği için görmedi o olayları. Ben araba da kızıyorum, işte yavaş gitsene falan beraber olduğumuz için Can ile, o da aynı hareketi yapıyor. Küfür etme falan olduğunda anne bak yanlış yapıyorlar diye söylüyor. Küfürün iyi bir şey olmadığını hep biz anlattık. Onda televizyonun bir etkisi yok.” (s.55) cümleleriyle çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyondaki modellerin etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Nesrin “Etkili değil. Çocuklar için etkili değil. Enes mesela, şeyden kazadan falan öyle bir şey olduğu zaman çok üzülüyor, duygulanıyor yani” (s.34) şeklinde belirtmiştir. Emel, Kevser, Zeynep, Gülşen, Gamze ve Nur kod isimli anneler de çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olmadığını yönünde görüş bildirmişlerdir.

Seda “İlayda ölümü tam olarak bilmiyor, yaşamadı şimdiye kadar. Hiç kimseden bilmiyor. Ölümü toprak altına gömülecek diye biliyor. Çevremizde olmadığı için tepkisini bilmiyorum. Kavgaya falan da şahit olmadı.” (s.3), Sibel “Televizyondaki şiddet olaylarına karşı tepki vermiyor. Olağan gibi karşılıyor zannediyorum. Ama bazen ev içinde ses tonumuz yükseldiğinde herhangi bir nedenle kavga olmasa bile, olumsuz bir ortamla karşılaştığında o zaman bizi susturmaya çalışıyor. Onu bastırmaya çalışıyor. Yani bilemiyorum televizyonun nasıl bir etkisi olur, onu bilemiyorum.” (s.49) ve Canan “Ya bilmiyorum. Bazen biz de eşimle polemiğe giriyoruz fikir ayrılıklarında falan kavga mahiyetinde değil ama Melisa hemen evde kavga yok, evde kavga yok diyor. Televizyonun etkisi var mı bilemiyorum.” (s.44) diyerek çocukların çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkisi ile ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Çocukların çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olduğu yönünde iki anne görüş belirtmiştir. Sezin bu görüşünü “Tabi etkili. Gördüğü zaman ister istemez etkileniyor. Zaten tazecik beyni.” (s.71) diyerek, Dilek “Tabi etkilidir.” (s.79) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan babaların sekizi çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili görüşünü Ahmet kod isimli baba “Biz bu tür durumlardan kızımızı mümkün olduğunca korumaya çalışıyoruz, uzak tutmaya çalışıyoruz. Tepkisi doğal televizyon modelleri etkili değil” (s.24) şeklinde, Ertan “Hayır televizyon modelleri etkili değil davranışlarında. Burada etkili olan bizim yaklaşımımız.” (s.30) diyerek belirtmiştir. Kemal “Çok izlettirmemeye özen gösterdiğimiz için tepkilerinde televizyon etkili olmuyor” (s.40) ifadesiyle, İbrahim “Yani trafikte falan bazen hızlı giden bir araç olduğunda yalnızca bağılıyor, yavaş gitsene falan. Yani trafikte falan şöyle olacak böyle olacak, onu biz anlattık. Televizyon programının etkisi yok” (s.58) diyerek çocukların çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olmadığını belirtmişlerdir. Suat, Ünal, Kadir ve Kerem kod isimli babalar da çocuklarının

çevrelerinde karşılaştıkları şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Erdoğan “*Tabi etkili. Gördüğü zaman o , bu burada böyle değildi diyor. Televizyondan gördüğü şeylerden böyle olmuştu, şöyle olmuştu diyor. Hemen aklına seyretmiş olduğu programdan şeyler geliyor. Televizyon çok etkili. Biz sonuçta o kadar ekonomik özgürlüğü olan bir aile değiliz. Genelde yaşantımız ev içinde televizyonla oluyor ve hepimiz televizyon seyrediyoruz. Sosyal aktiviteye fazla katılamadığımız için televizyondan etkileniyor.*” (s.17) ifadesiyle, Faruk “*Tabi etkili yani. Günlük hayatta karşılaştığı şeyi televizyonda da görüyor. Aynı şeyleri bizimle karşılaştırma yapıyor. Bu şekilde olaylar olmuştu, yaralanmıştı şeklinde televizyondan gördüğü şekilde tepki gösteriyor, anlatıyor*” (s.36) diyerek çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan babaların üçü çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkisi ile ilgili herhangi bir fikrinin olmadığı yönünde görüş belirtmiştir. Bu görüşünü Mete “*Ölüm kavramında kafasında ne var bilmiyorum. Öyle ölümlü şeyler olduğunda kanalı değiştiriyoruz, o da zaten ilgilenmiyor. Şiddetin de çok şekli, haberlerde gösterilen var, filmlerde de var zaten ama şu an tepkisi yok, bilmiyorum.*” (s.10) ifadesiyle, Halil “*Öyle şeylerle karşılaşmadığı için bilemiyorum, görmedim. Ama annesi gözlemlemiş olabilir.*” (s.87) şeklinde belirtmiştir. Oğuz kod isimli baba da çocuğunun çevresinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkisi ile ilgili herhangi bir fikrinin olmadığı yönünde görüş belirtmiştir (s.5).

Görüşme yapılan anne ve babaların çoğunluğu çocuklarının çevrelerinde karşılaştıkları şiddet içerikli olaylara karşı verdikleri tepkilerinde televizyon modellerinin olmadığını belirtmişleridir. Çocukların televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışlar temasında (Bkz. Tablo – 7), ailelerin çoğunluğunun çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı davranışların olduğu yönündeki görüşü, bu bulgu ile farklılık göstermektedir. Çocukların çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara verdikleri tepkilerde, televizyondaki modellerin etkili olmadığı bulgusu sevindiricidir. Ancak

televizyondaki şiddet sahnelerinin çocukların davranışlarında etkili olduğu yönündeki bulgu düşünüldüğünde, çocukların çevrelerinde karşılaştıkları olaylara verdikleri tepkilerinin, anne ve babalar tarafından daha dikkatli olarak gözlenmesi gerektiğini düşündürmektedir. Bu görüş, özellikle televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklarının tepkilerinde etkili olduğu yönünde görüş belirten anne ve babaların örnekleri doğrultusunda önem kazanmaktadır.

4.4.5 Anne ve Babaların Çocukların Televizyondan Cinsiyete Göre Etkilenme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan annelere ve babalar televizyondan cinsiyete göre etkilenme durumlarına ilişkin dört farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

- 1.Erkek çocukları
- 2.Kız çocukları
- 3.Her ikisi de
- 4.Fikrim yok

TABLO 11 - Anne ve Babaların Çocukların Televizyondan Cinsiyete Göre Etkilenme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.Erkek çocukları	10	9
2.Kız çocukları	1	1
3.Her ikisi de	3	4
4.Fikrim yok.	1	1

Görüşme yapılan annelerden Seda “ *Erkek çocukları biraz daha farklı zannediyorum kızlara göre. Örümcek adamlar falan erkek çocukları daha çok onu seyrediyor. Daha çok etkilenirler gibi geliyor. Güç bende Himen falan diyor çocuklar.*” (s.3) diyerek erkek çocuklarının televizyondan daha fazla etkilendiğini ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili görüşünü Sezin “*Erkek çocukları tabi ki. Hele ki şiddet filmlerinde yapıları müsait çünkü. Kız çocukları daha yavaş daha farklı tabi şiddetle ilgileri yok.*” (s.71) diyerek dile getirmiştir. Emel, Kevser, Zeynep, Canan, Selen, Gülşen, Dilek ve Nur kod isimli annelerde erkek çocuklarının televizyondan daha fazla etkilendiği doğrultusunda görüş bildirmişlerdir.

Televizyondan hem kız hem de erkek çocuklarının etkilendiğini düşünen annelerden Aslı bu görüşünü “*Kız çocukları tüketim anlamında çok fazla etkileniyor, ciddi anlamda bir sektör oluştu, empoze edilmeye çalışılıyor. Erkek çocukları da çevremde gördüğüm kadarıyla şiddet anlamında daha fazla etkileniyor. Spiderman gibi şiddet içeren filmler daha ilgilerini çekiyor ve doğal olarak daha fazla etkileniyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Nazlı ve Gamze kod isimli anneler de televizyondan hem kız hem de erkek çocuklarının etkilendiğini belirtmişlerdir.

Nesrin “*Kendim için bir şey diyemem etkilenmiyorum derim. Ama gördüğüm kadarıyla kız çocuklarında yani kendime yakın olanlardan etkilenenler gördüm.*” (s.34) diyerek kız çocuklarının televizyondan daha fazla etkilendiğini ifade etmektedir.

Görüşmeye katılan annelerden Sibel “*Şimdi bunu bilemeyeceğim ama erkek çocukları daha agresif olma, daha hareketli olma eğilimde. Fiziksel olarak özelliklerin kız çocuklarına göre daha fazla olduğunu biliyorum ama bunda televizyonun ne kadar etkili olduğunu bilemeyeceğim. Kız çocukları daha aile içi uyumları daha yüksek daha olumlu davranış biçimleri gösteriyorlar ama erkek çocukları öyle değil kız çocukları daha uysal olma eğiliminde. Böyle bir şey var ama bunda televizyon etkili mi bilemiyorum.*” (s.49) diyerek televizyondan kız çocuklarının mı yoksa erkek çocuklarının mı daha fazla etkilendiği hakkında fikri olmadığını ifade etmektedir.

Görüşme yapılan babaların dokuzu televizyondan erkek çocuklarının daha fazla etkilendiklerini belirtmişlerdir. Mustafa bu görüşünü “*Genel olarak erkek çocukları daha fazla etkileniyor, özellikle vurdulu-kırdılı filmlerde.*” (s.46) diyerek ifade etmiştir. Halil “*Benim oğlumda var kızımda ama erkek çocukları daha fazla etkileniyor.*” (s.88). Oğuz, Erdoğan, Suat, İbrahim, Ünal, Özgür ve Kerem “*Televizyondan erkek çocukları daha fazla etkileniyorlar.*” ifadesini kullanmışlardır.

Ertan “*Çok net söyleyemeyeceğim ama dayısının kızını gözlemliyorum. Aynı etkilendiklerine inanıyorum. Bunun yaş ile de ilişki olduğunu düşünüyorum. Yaş ilerledikçe daha fazla etkileniyorlar.İkisi arasında bir ayrım yapamayacağım aynı etkileniyorlar diyebilirim.*” (s.30) ifadesiyle televizyondan hem kız hem de erkek çocuklarının etkilendiklerini belirtmiştir. Mete, Faruk ve Kemal televizyondan hem kız hem de erkek çocuklarının etkilendikleri şeklinde ifade kullanmışlardır.

Televizyondan çocukların cinsiyete göre etkilene durumuna yönelik olarak Kadir “*Bizim Yağız etkileniyor bana sorarsanız ama kız çocukları daha çok etkileniyor.*” (s.81) ifadesiyle kız çocuklarının daha fazla etkilendiğini belirtmiştir.

Ahmet “*Bu soruya cevap verebilmek için çocuklara şiddeti izletip sonra gözlemlemek gerekir.*” (s.6) ifadesi ile televizyondan cinsiyete göre etkilene durumları ile ilgili fikrinin olmadığına ilişkin tek görüş belirten baba olmuştur.

Görüşme yapılan anne ve babaların çoğu televizyondan cinsiyete göre etkilene ile ilgili erkek çocuklarının daha fazla etkilendiği yönünde görüş belirtmiştir. Reglin (1996) tarafından gerçekleştirilen araştırmada eğitimcilerin ilkokula giden erkek çocuklarının televizyondaki şiddet rolü oynayan karakterlerden kız çocuklarına göre daha fazla etkilendikleri sonucu bu bulguyu destekler niteliktedir. RTÜK (2006) tarafından ilköğretim öğrencileriyle gerçekleştirilen araştırma sonucunda en çok sevdiği TV kahramanının “Spider-Man” olduğu verisi, Singer ve Miller (1998) tarafından ilköğretim öğrencileri ile yapılan araştırma da erkek çocuklarının saldırganlığa yönelimlerinin kız çocuklardan daha fazla olduğu ve erkeklerin büyük bir bölümünün aksiyon ve dövüş içerikli programları tercih etmeleri sonucu da bu bulguyu güçlendirmektedir. Ayrıca anne ve babaların

çocukların izledikleri programların cinsiyete göre farklılaşmasından dolayı, etkilerinin de cinsiyete göre farklılaştığı sonucu da dikkat çekicidir.

4.4.6 Anne ve Babaların Çocuklarının Arkadaşlarıyla Olan Problemlerini Şiddet Yoluyla Çözmeleri Durumunda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Görüşler

Görüşme yapılan anneler ve babalar çocukların arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri halinde bu duruma yaklaşımlarla ilgili üç farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

- 1.Program sınırlama
- 2.Açıklama yapma
- 3.Eğitimci görüşlerine başvurma

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 12 - Anne ve Babaların Çocuklarının Arkadaşlarıyla Olan Problemlerini Şiddet Yoluyla Çözmeleri Durumunda Gösterdikleri Tepkilere İlişkin Görüşler

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1.Program sınırlama.	4	4
2.Açıklama yapma.	12	12
3.Eğitimci görüşlerine başvurma.	1	-

Görüşmeye katılan annelerin on ikisi çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda bunun yanlış olduğunu açıklama yoluna gideceklerini belirtmişlerdir. Aslı bu görüşünü *“Her zaman televizyonda doğru şeylerin olmadığını açıklarım. Koladan örnek verecek olursak kolanın hayatın tadı olmadığını, onları bize satmak için söylediklerini açıklıyorum”* (s.21) diyerek, Canan *“Onun yanlış olduğunu mutlaka anlatırım çünkü televizyonda olanın mutlaka doğru olmadığını söylerim. Bizim gözümüzden kaçmıştır mutlaka televizyonda da onun yanlış olduğunu söylerim. Sihirlerde de söylüyorum annecim böyle bir şey yok diye”* (s.44) şeklinde, Sezin *“Yanlış olduğunu söylerim tabi ki şiddetin hiçbir şeyin çözümü değil , tabi ki yanlış olduğunu söylerim, o yolun yanlış olarak yapıldığını doğrusunu anlatırım arkadaşlarıyla daha iyi geçinmesini yani”* (s.72) cümlesiyle ifade etmiştir. Seda, Nazlı, Emel, Kevser, Sibel, Selen, Gülşen, Gamze ve Nur kod isimli annelerde çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda bunun yanlış olduğunu açıklama yoluna gideceklerini belirtmişlerdir.

Nesrin, Sibel, Dilek ve Gamze kod isimli anneler çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda çocuklarının izledikleri programları sınırlandırma yoluna gideceklerini belirtmişlerdir. Annelerin görüşleri şu şekildedir: Nesrin *“Düşünürüm yani. Demek ki çocuğum etkilenmiş o tür programdan. Bir daha seyretmesin diye o tür programları açmamaya gayret ederim herhalde”* (s.34), Sibel *“Bu televizyon programının onun için zararlı olduğunu, ona uygun olmadığını anlatmaya çalışırım fakat benim anlatmam hiçbir şekilde yararlı olmayacaktır. Mümkün olduğunca o programı izlememesini sağlayabilirim”* (s.49), Dilek *“Yani daha dikkat ederim televizyonda seyrettiklerine daha dikkatli davranırım yani”* (s.79), Gamze *“Yani yanlış olduğunu anlatırım. İşte biz bunlarla karşılaşmamak için zaten çocuklarımızın izlediği programlara daha baştan müdahale etmiştik, etmeye de çalışıyoruz”* (s.85).

Zeynep *“Elimden geldiği kadar çocuk eğitimiyle ilgili kitaplar okuyarak hareket etmeye çalışıyorum”* (s.39) ifadesi ile çocuğunun arkadaşlarıyla olan problemini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda bu konuyu eğitimci görüşleri ile çözeceğine ilişkin tek görüş belirten anne olmuştur.

Mete, Ahmet, Kemal, Erdoğan, Ertan, Suat, İbrahim, Ünal, Özgür, Kadir, Halil ve Kerem kod isimli babalar çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda bunun yanlış olduğunu açıklama yoluna gideceklerini belirtmişlerdir. Bu görüşünü Mete *“Konuşurum, izah ederim”* (s.10) şeklinde, Ahmet *“Televizyonda yapılan davranışın yanlış olduğunu söylerim”* (s.24) diyerek ifade etmiştir. Kemal ise bu konu ile ilgili görüşünü *“Filmlerdeki gerçekte olmadığını bahsediyorum”* (s.41) şeklinde belirtmiştir.

Görüşme yapılan babaların dördü çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda çocuklarının izledikleri programları sınırlandırma yoluna gideceklerini belirtmişlerdir. Bu görüşünü Oğuz *“Ne yapabilirim? O tip programları izlettirmemek lazım. O programları izlettirmemeye çalışıyorum”* (s.5) şeklinde, Ertan *“Hiç böyle bir durumla karşılaşmadım ama karşılaşırsam televizyondakinin yanlış olduğunu söylerim. Televizyonu biraz daha az seyrettiririm, programlara da filtre koymayı düşünürüm ama bugüne kadar böyle bir şey yaşamadım”* (s.30) diyerek ifade etmiştir. Faruk ve Mustafa kodlu babalarda çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda çocuklarının izledikleri programları sınırlandırma yoluna gideceklerini belirtmişlerdir.

Anne ve babaların çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda çocuklarına yaptıklarının yanlış olduğunu açıklama yoluna başvurmaları, çocuklarının yaptıkları davranış ile ilgili dönüt almaları açısından önemlidir. Ancak daha önce de üzerinde durulduğu gibi yapılan açıklamanın çocuğa yaptığı davranışın yanlış olduğunu anlatabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Silva (1996)’nın raporundaki okulöncesi dönemde büyük oranda şiddet davranışı izleyen çocukların, anlaşmazlıklarının çözümünde saldırganlığı kullanmayı tercih etmeleri bulgusu anne ve babaların tutumlarının önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda, okunulan kitaplardan edinilen bilgilerin uygulandığını belirten bulgunun, bir anne görüşünden elde edilmesi, çocuklar için bu derece önemli bir konuda ilk etapta uygulanması gereken bir yol olmasına rağmen, az sayıda ebeveyn tarafından uygulanılması düşündürücüdür.

4.5. Anne ve Babaların Çocuklarını Televizyonun Olumsuz Etkilerinden Korumaya İlişkin Görüşler

Görüşme yapılan anneler ve babalar çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumaya ilişkin altı farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

1. Televizyon kapatma.
2. Program kısıtlama
3. Farklı etkinliklere yönlendirme
4. Herhangi bir uygulama yok.
5. İlgiyi dağıtma.
6. Televizyon izleme süresinde kısıtlama.

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 13 - Anne ve Babaların Çocuklarını Televizyonun Olumsuz Etkilerinden Korumaya İlişkin Görüşler

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1. Televizyon kapatma.	-	1
2. Program kısıtlama.	7	7
3. Farklı etkinliklere yönlendirme.	-	4
4. Herhangi bir uygulama yok.	5	2
5. İlgiyi dağıtma.	3	1
6. Televizyon izleme süresinde kısıtlama.	1	-

Görüşmeye katılan annelerin yedi tanesi çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için izledikleri programları kısıtlama yoluna gideceklerini belirtmişlerdir. Bu görüşünü Nazlı “Genelde kanalı kapatıyoruz, belli programları

izletiyoruz, çok ısrar ederse ilgisini başka yöne çekiyoruz” (s.8), Emel “Televizyonu kısıtlıyorum, belli saatlerde belli programları izlettiriyorum” (s.15) şeklinde ifade etmiştir. Seda, Kevser, Canan, Selen ve Gamze kod isimli annelerde çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için izledikleri programları kısıtlama yoluna gideceklerini belirtmişlerdir.

Nesrin, Sibel, Gülşen, Sezin ve Dilek kod isimli anneler çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için herhangi bir uygulama yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Nesrin bu konu ile ilgili *“Fazla o konularda çok televizyona düşkün olmadığı için pek bir şey yapmadım” (s.34) ifadesini kullanmıştır.*

Görüşmeye katılan annelerin üç tanesi çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden ilgilerini dağıtarak korumaya yönelik olarak görüş belirtmişlerdir. Bu konuda Zeynep *“İlgisini başka yöne çekiyorum. Kanalı değiştirince sert bir şey oluyor. O yüzden kitap yada resimlere doğru ilgisini çekiyorum” (s.39) ifadesini kullanırken, Nur “Eğer o tarz bir sahne varsa ya direk reklam olan kanallara yöneliyoruz yada ilgisini çekecek başka bir şey kitap atıyoruz ortaya a bak şu şöyle falan .Televizyonla olan irtibatını kesmeye çalışıyoruz babası da aynı şekilde bunu yapıyor. Alıp çocuğu kaçırmıyoruz yani odadan” (s.91) şeklinde ifade kullanmıştır.*

Görüşmeye katılan annelerden bir tanesi *“Televizyon izleme süresini belirlemeye çalışıyoruz, kısıtlamaya çalışıyoruz. Kendisine ne kadar izleyeceğinin süresini söylüyorum” (Aslı, s.22) ifadesi ile çocuğunu televizyonun olumsuz etkisinden korumak için televizyon izleme süresinde kısıtlama yaptığını belirtmiştir.*

Görüşmeye katılan babaların yedisi çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için programlarda kısıtlama yaptığını belirtmiştir. Erdoğan bu konuda *“Mümkün olduğunca Eren’in yaşına uygun olmayacak programları seyrettirmiyorum. Çizgi film dahi olsa kötü örnek teşkil edecek çizgi filmleri seyrettirmiyorum” (s.17) ifadesini kullanırken Ahmet “İzleyeceği programları bizim kontrolümüz altında izlemesini sağlıyoruz. İzleyeceği CD’lerin içeriğine bakıyoruz, uygunsa izlettiriyoruz” (s.24) şeklinde görüş belirtmiştir. Mete, Ertan, Kemal, Özgür*

ve Kerem de çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için program kısıtlama yolunu izleyeceklerini belirtmişlerdir.

Dört baba da çocuğunu televizyonun olumsuz etkisinden korumak için çocuğunu farklı etkinliklere yönlendirdiklerini belirtmiştir. Faruk *“Benim şu anda en son yaptığım şey bir tane DVD aldım eğitime yönelik CD’ler almaya çalışıyorum. Onun dikkatini toplayabilecek, eğitime yönelik davranışlarla ilgili onları seyrettirmeye çalışıyorum”* (s.36) şeklinde, Mustafa *“Fırsat buldukça kitap okuyorum, resim çizmeyi çok seviyor, boş vakitlerinde boya yaptırarak televizyonu az izlemesini sağlamaya çalışıyorum”* (s.46) ifadesi ile görüş belirtmiştir. Suat bu konudaki görüşünü *“Çizgi filmler izlettiriyoruz, farklı şeylere kaydırıyoruz. Dergiler aldık onlarla vakit harcıyor”* (s.52) cümlesiyle ifade ederken, İbrahim *“Dediğimiz gibi televizyon kapanıp başka bir şeyle yönlendiririz. Beraber oyun oynarız veya bilgisayarda bir şeyler yaparız veya atari oynarız”* (s.58) şeklinde görüş belirtmiştir.

Ünal *“Dediğim gibi çok fazla bir şey yapamıyoruz. Yani müdahale etmeyi o anlık eğer beraber seyredersek berabersek o anlık müdahale etme şansım oluyor. Ama çok fazla yanında duramıyoruz”* (s.67) ve Halil *“Dediğim gibi ben gündüz çalıştığım için akşam da zaten çocuklarla geçirdiğim vakitlerde pek etkili olamıyorum”* (s.88) ifadeleriyle çocuklarının televizyonun olumsuz etkilerinden korumayla ilgili herhangi bir uygulama yapmadıklarını vurgulamaktadırlar.

Mete *“Televizyonu kapatıyorum, seyrettirmiyorum”* (s.5) ifadesiyle çocuğunun televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için televizyonu kapattığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılanlardan babaların bir tanesi *“İşten geldiğim zaman daha çok vakit geçirmeye çalışıyorum. O şekilde filmler, diziler olduğu zaman seyretmemesini sağlamaya çalışıyorum. Dikkatinin dağıtılmasını sağlıyorum. Televizyon açık olsa bile”* (Kadir, s.81) ifadesiyle çocuğunu televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için ilgisini dağıttığını vurgulamıştır.

Anne ve babalar çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumaya ilişkin farklı görüşler belirtmişlerdir. Anne ve babaların çoğunluğu çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden program kısıtlama yoluyla korudukları yönünde

görüş belirtmişlerdir. Bu bulgu, anne ve babaların bu konudaki duyarlılıklarını göstermesi açısından sevindiricidir. Ancak, anne ve babaların çocuklarının izlediği programları kontrol etme davranışlarına ilişkin görüşler temasında (Bkz. Tablo 5) anne ve babaların çocuklarının izledikleri programları ön izleme sonucunda karar verirken, dikkat etmeleri gereken nokta olarak üzerinde durulan ,şiddetin programın bir bölümde görülmemesinin diğer bölümde görülmeyeceği anlamına gelmemesi konusu burada da ailelerin dikkat etmesi gereken bir konu olmaktadır. Çünkü hangi programda, şiddetin ne zaman çıkacağı belli olmamaktadır. Programın bir bölümünde şiddetin görülmemesi diğer bölümde görülmeyeceği anlamına gelmemektedir. Anne ve babaların program kısıtlama uygulamalarında bu noktayı göz önünde bulundurmaları uygulanan yöntemin amacına ulaşabilmesi açısından önem teşkil etmektedir. Bu veri Cihangir ve Demir (2003) tarafından gerçekleştirilen “3-6 Yaş Çocuklarının ve Anne- Babalarının Televizyon İzleme Özellikleri” isimli araştırma sonucunda anne ve babaların %72.9’unun televizyonda izlenecek programlar konusunda çocuklara sınırlama getirdiği ve bunların %45.9’unun zaman sınırlaması getirdiği, %27.11’inin programlara sınırlama getirdiği bulgusuyla örtüşmektedir. Özellikle annelerin çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumaya ilişkin herhangi bir uygulamanın yapılmadığı sonucunda televizyonun çocuklar üzerindeki etkilerinin daha fazla gözlenme ihtimalinin artacağı düşünülmektedir.

4.6. Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddetin Önlenmesine İlişkin Önerileri

Görüşme yapılan anneler ve babalar televizyondaki şiddetin önlemesi konusunda on bir farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler;

- 1.Daha iyi programların yayına konması
- 2.Programların uzmanlar tarafından denetlenmesi
- 3.Program seçimi
- 4.Kanal seçimi
- 5.Programlarda saat düzenlemesi

6. Sınırlı ve kontrollü TV izletme
- 7.Gereken yapılmakta
- 8.Yapılabilecek bir şey yok
- 9.Yasa çıkarılmalı
10. Televizyon izletmeme
11. Çocuk programcılarının eğitilmesi

Aşağıda bu temaya ilişkin annelerin ve babaların görüşlerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır.

TABLO 14 - Anne ve Babaların Televizyondaki Şiddetin Önlenmesine İlişkin Önerileri

Madde	ANNE Frekans	BABA Frekans
1. Daha iyi programların yayına konması	8	3
2.Programların uzman tarafından denetlenmesi	4	5
3.Program seçimi	1	-
4.Kanal seçimi	3	1
5.Programlarda saat düzenlemesi	2	2
6. Sınırlı ve kontrollü TV izletme	1	3
7.Gereken yapılmakta	-	1
8.Yapılabilecek bir şey yok	-	1
9.Yasa çıkarılmalı	-	1
10.Televizyon izletmeme	1	1
11.Çocuk programcılarının eğitilmesi	-	1

Görüşmeye katılan annelerin sekizi televizyondaki şiddetin daha iyi programların yayına konması ile önlenebileceğini belirtmiştir. Bu konuda Seda “Öyle programlar yapmasınlar. Mafya dizileri mesela. Çünkü çocuklarda izliyor.

Aileler seyrettiği gibi çocuklarda izliyor. Koymasınlar, yayınlamasınlar” (s.3) ifadesini kullanırken Nazlı “Bence daha eğitici programların yapılması gerek .Diziler olsun, kadın programları olsun bazılarına engel olunmalı. Şiddet çok var özellikle şu son 2-3 dönemdir çok var” (s.8) ifadesiyle programların düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kevser, Sibel, Selen, Gülşen, Sezin ve Dilek kod isimli annelerde televizyondaki şiddetin programların düzenlenmesi ile önlenebileceğini vurgulamışlardır.

Televizyondaki şiddetin programların uzmanlar tarafından denetlenmesi ile önlenebileceğine yönelik olarak dört anne görüş belirtmiştir. Bu konuda Aslı “Yayından önce bazı programlar ciddi anlamda elden geçirilerek yayına konmalı” (s.22) ifadesini kullanırken Sibel “Bence program bazında bunların son derece çok ciddi bir şekilde denetlenmesi lazım. Bir kurul var, bir geri bildirim olması lazım ve kuruldaki kişilerinde görevlerini yapması lazım” (s.50) şeklinde ifade kullanmıştır. Gamze ve Nur ise “Programları yaparken bilir kişiden destek almaları gerekiyor” (s.85, s.91) şeklinde görüş belirtmiştir.

Emel “Bu tür diziler tabi ki olacak, bu tür diziler tamamen kaldırılın diyemeyiz. Onları izleyen var ki o programlar konulmuş ama saatle. O programlar biraz geç saatlere konmalı” (s.15) ve Canan “Televizyon yapımcılarının düşünmesi lazım. En azından çocukların izleyeceği saatlerde o tarz programları koymamaları lazım” (s.44) ifadeleriyle televizyondaki şiddet sahnelerinin program saatlerinin düzenlenmesi ile önleneceğini vurgulamaktadırlar.

Görüşmeye katılan annelerden Zeynep “Paralı, şifreli kanallar izlettirilmeli” (s.39) ifadesiyle televizyondaki şiddetin kanal seçimi önlenebileceğini belirtmiştir. Kevser ve Sibel kod isimli anneler televizyondaki şiddetin önlenmesi konusuna ilişkin birkaç öneri sunmuşlardır. Bunlardan biri de kanal seçimidir. Kevser bu konudaki görüşünü “...Bazı kanallar var Jetix gibi mesela biz evde bu kanal yayını olduğu halde almıyoruz. Bu kanal televizyonumuzda kayıtlı değil çok şiddet içerdiği için” (s.27) şeklinde; Sibel “...Bazı kanallar var zararlı çocuğunun görmemesi gerekli” (s.50) diyerek belirtmiştir.

Sezin kod isimli anne de televizyondaki şiddetin önlenmesi konusunda birkaç öneri sunan annelerdendir. Sezin kod isimli annenin önerilerinden biri de sınırlı ve kontrollü televizyon izlemektir. Bu konudaki görüşünü Sezin “...seçici olmak lazım anne ve babaların devamlı göz önünde bulundurması lazım, serbest bırakılıp her programın izletilmesi zararlı bence, sonuçları farklı olabilir” (s.72) şeklinde belirtmiştir.

“...seyrettirmemeye dikkat ediyoruz...” (s.79) şeklindeki ifadesiyle Dilek kod isimli anne de televizyondaki şiddetin önlenmesi konusundaki önerilerinden birini televizyon izletmeme şeklinde belirtmiştir.

Görüşmeye katılan annelerin biri televizyondaki şiddetin program seçimi ile önlenebileceğini belirtmiştir (Nesrin, s.34).

Görüşmeye katılan babaların beşi televizyondaki şiddetin programların uzmanlar tarafından denetlenmesi ile önlenebileceğine yönelik olarak görüş belirtmiştir. Mete “... Bu yayınları yapanların daha bilinçli olması gerekiyor.Herkes etkileniyor, başkalarını öldürenler oluyor.Kontrol eden bir mekanizma olmalı” (s.11) ifadesini kullanırken Ahmet “Programı hazırlayan kişilerin eğitilmesi ve denetlenmesi gerekiyor uzman kişiler tarafından “ (s. 24) şeklinde ifade kullanmıştır. Kemal, Suat ve Kerem “Aslında RTÜK aracılığıyla bir şeyler yapılıyor. Yaş uygulaması” cümleleriyle ifade etmiştir.

Televizyondaki şiddetin daha iyi programları yayına konması ile önleneceğine yönelik olarak üç baba görüş belirtmiştir. Bu konuda Ertan “... Film seçiminde kültüre önem vermeyip yayınlamak yerine, ödüllü filmler yayınlanmalı” (s.31) ifadesini kullanırken Erdoğan “Benim önerilerim neler olabilir? Bir kere televizyonlarda çocuklar için daha fazla eğitici anlamda programlar yapılabilir. Onların anlayabileceği ve kavrayabileceği, çevresindeki, yaşantısındaki olaylardan yani. Doğru şeyleri anlatan programlar konabilir” (s.18) şeklinde ifade kullanmıştır. Oğuz ise “Şiddet programları konmamalı . . .” (s.5) şeklinde görüş belirtmiştir.

İki baba da televizyondaki şiddetin programların yayınlanma saatlerinde yapılacak düzenleme ile önleneceğini vurgulamıştır. Mustafa “Şiddet programlarını

en azından çocukların izlemeyeceği saatlerde yayınlanması daha iyi olur. Tam olarak kaldıramaz o tür programlar eskiden beri yayınlandığı için” (s.46) ifadesi ile, Ünal “.... Şiddetin önüne geçme şansımız yok. Şimdi normalde çocukların yatma saati kaçtır? Dokuz ile on. Bakarsak bütün haberlerin on dan sonra yayınlanması gerekir” (s.68) şeklinde görüş belirtmiştir.

Kadir ve Halil kod isimli babalar televizyondaki şiddetin sınırlı ve kontrollü TV izletme ile mümkün olabileceğini vurgulamışlardır (s.81, s.88). Kemal bu görüşünü “... anne ve baba dikkat etmeli, seçici olmalı” (s.41) şeklinde ifade etmiştir.

Ertan kod isimli baba “...şu anda televizyonun düzeleceğine inanmıyorum en güzeli kanallarda seçici davranmak” (s.31) ifadesiyle televizyondaki şiddet sahnelerinin kanal seçimi ile önlenebileceğine ilişkin öneri sunmuştur.

Televizyonun şiddetin önlenmesine ilişkin birkaç öneri de bulunan babalardan biri de Mete kod isimli babadır. Mete “...Bizim televizyonu kapatmaktan başka yapabileceğimiz bir şey yok...” (s.11) şeklindeki ifadesiyle programların uzmanlar tarafından denetlenmesinin yanında televizyonu izletmeme önerisini belirtmiştir.

Ahmet “Programı hazırlayan kişilerin eğitilmesi ...” (s.24) ifadesiyle televizyondaki şiddetin önlenmesi konusunda birkaç öneri sunan babalardan biridir. Ahmet çocuk programcılarının eğitilmesi konusunda görüş belirten tek baba olmuştur.

Faruk “Ne yapılabilir? Belli bir yasak getirilmesi lazım. Kural çıkartılması lazım ve belli bir maddeye oturtulması lazım. Yasayla önlenmesi lazım bence” (s.37) ifadesi ile televizyondaki şiddetin yasalar yoluyla önlenebileceğini vurgulamaktadır.

Babalardan bir tanesi “Yapılabilir bir şey yok. Dediğim gibi çizgi filmlerde bile bu var. Bugs Bunny de bile tüfikle tavşanı kovalayan bir tip var. Oradan görüyor. Bu bir çizgi film” (İbrahim s.59) ifadesiyle televizyondaki şiddetin önlenmesi için yapılabilir bir şey olmadığını belirtmiştir.

Özgür “Bence aşırı, eskiden olan şiddet şimdi yok. Mesela şimdi seyrediyorum. Sigara mesela iki sene önceye kadar gösteriliyordu şimdi

gösterilmiyor. Bulutlandırılıyor, gösterilmiyor. Şu an öyle aşırı şiddet görmüyorum, bizim zamanımızda daha çoktu” (s.74) şeklinde ifadesiyle televizyondaki şiddetin önlenmesi konusunda gerekenin yapıldığını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan anneler ve babalar televizyondaki şiddetin önlenmesine ilişkin farklı öneriler sunmuşlardır. Görüşme yapılan annelerin ve babaların çoğunun daha iyi programların yayına konması ve programların uzmanlarca denetlenmesi konusundaki görüşleri programların yayına koyuluncaya kadar yapılması gerekenlere dikkat çekmektedir. Dağ ve ark. (2005)’ nın raporunda yer alan “Görsel medya, toplumsal koşullar ve rol modellerinin oluşturulmasında çok önemli bir role sahiptir. Bu rolü, yayıncılık etiğine de uygun olarak yerine getirebilmek amacıyla, olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması için, başta medya sahip, yapımcı ve yöneticileri olmak üzere, tüm medya çalışanlarının üzerlerine düşen sorumlulukları acilen yerine getirmeleri kanısındayız” ifadesi de anne ve babaların görüşlerini doğrulamaktadır (s.3). Ancak, şiddet içerikli programların yayına konmasından sonra, şiddetin önlenmesi için getirilen öneri sayısının az olması, bireylerin televizyondaki şiddetin önlenmesi konusunda kendilerine düşen görevleri göz ardı ettikleri düşüncesini akla getirmektedir. Anne ve babaların, sınırlı ve kontrollü televizyon izleme görüşünün, amacına ulaşmasının sağlanması için anne ve babaların bu konuda eğitilmesi düşüncesini akla getirmektedir. Yapılabilecek bir şeyin olmadığı ve gerekenin yapılmakta olduğu yönündeki ifadelerin ise anne ve babaların bu konu ile ilgili görüşleri içinde yer alması düşündürücüdür.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Görüşme yapılan 15 annenin 14'ü çocuklarının televizyonda en çok izledikleri programın çizgi film olduğunu ayrıca çizgi film ile farklı türde programları da izlediklerini belirtmişlerdir. Bunları 2 anne belgesel, 1 anne reklamlar, 1 anne kadın kuşağı, 2 anne çocuk programları, 3 anne de diziler şeklinde belirtmiştir. Görüşme yapılan 15 babanın 13 tanesi çocuklarının televizyonda en çok izledikleri programın çizgi film olduğunu ayrıca çizgi film ile farklı türde programları da izlediklerini belirtmişlerdir. Bunları 2 baba belgesel, 2 baba çocuk programları, 1 baba reklamlar, 1 baba da diziler şeklinde belirtmiştir.

Çocuklar için hazırlanan programların içeriklerine ilişkin görüşme yapılan 15 anneden 7'si içeriklerin çocuklara uygun olmadığı, 5'i bazı programların içeriklerinin uygun olduğu bazılarının içeriklerinin uygun olmadığı, 3'ü içeriklerin çocuklara uygun olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Görüşme yapılan 15 babanın 9'u çocuklar için hazırlanan programların içeriklerinin uygun olmadığı, 5'i bazı programların içeriklerinin uygun olduğu bazılarının uygun olmadığı, 1'i içeriklerin çocuklara uygun olduğu şeklinde görüş bildirmiştir.

Görüşmeye katılan 15 anne çocuklarının izlediği programları kontrol etme davranışlarına ilişkin farklı görüşler belirtmiştir. 7 anne programı önceden izleyerek seçim yaptığını, 4 anne herhangi bir kontrol uygulamadığını, 2 anne saate göre izlettiğini, 1 anne televizyonu kapattığını ya da dikkatini başka yöne çektiğini, 1 anne akıllı işaretlere göre kontrol uyguladığını ifade etmiştir. Görüşme yapılan 15 babanın 4'ü herhangi bir kontrol uygulamadığını, 3 baba kanalı değiştirdiğini, 2 baba program türüne göre kontrol uyguladığını, 2 baba programı önceden izleyerek seçim yaptığını, 2 baba ilgilenmediğini belirtmiştir.

Anne ve babalar televizyon programlarındaki şiddet sahnelerinin çocukları üzerinde etkilerine ilişkin üç farklı görüş belirtmiştir. 15 annenin 11 tanesi şiddet sahnelerinden etkilenmediğini ve 2 tanesi şiddet sahnelerini izlediğinde etkilenebileceğini belirtirken; 15 babanın 10 tanesi şiddet sahnelerinden

etkilendiğini, 4 tanesi şiddet sahnelerini izlediğinde etkilenebileceğini ve bir tanesi şiddet sahnelerinden etkilenmediğini belirtmiştir.

Görüşmeye katılan 15 anne ve 15 babadan, 9 anne ve 10 baba çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerak yaptığı davranışlarının olduğunu belirtirken, 6 anne ve 5 baba çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerak yaptığı davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan 15 annenin 9'u çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerak yaptığı davranışları ve bu davranışlara olan yaklaşımlarını farklı şekillerde ifade etmiştir. 4 anne çocuğunu hareketlerine yansıdığını ve açıklama yaptığını, 2 anne çocuğunun hareketlerine yansıdığını ve herhangi bir yaklaşım uygulamadığını, 1 anne silahla oynama davranışı olduğunu ve açıklama yaptığını ve 1 anne de silahla oynama davranışı olduğunu ve herhangi bir yaklaşım uygulamadığını belirtmiştir. Görüşme yapılan 15 babanın 10 tanesi çocuklarının televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenerak yaptığı davranışları ve bu davranışlara olan yaklaşımlarını farklı şekillerde ifade etmiştir. 3 baba çocuğunun hareketlerine yansıdığını ve açıklama yaptığını, 3 baba çocuğunun korktuğunu ve bunu çocuğuna açıkladığını, 1 baba hareketlerine yansıdığını ve herhangi bir yaklaşım uygulamadığını, 1 baba çocuğunun silahla oynama davranışı gösterdiğini ve açıklama yaptığını, 1 baba çocuğunu isteklerinde farklılık olduğu ve herhangi bir yaklaşım uygulamadığını ve 1 baba da çocuğunun hareketlerine yansıdığını ve program kısıtladığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan 15 annenin 9'u televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklarının çevreleriyle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtirken, 6 anne televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklarının çevreleriyle olan ilişkilerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirtmiştir. 15 babanın da 7'si televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklarının çevreleriyle olan ilişkilerinde herhangi bir etkisi olmadığını ve 1'i televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuklarının çevreleriyle olan ilişkileri üzerine etkileri ile ilgili fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Görüşme yapılan 15 anne çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyondaki modellerin etkileri ile ilgili olarak farklı görüşler

belirtmişlerdir. 10 anne televizyon modellerinin etkili olmadığını, 3 anne bu konu fikrinin olmadığını ve 2 anne televizyon modellerinin etkili olduğunu belirtmiştir. Görüşme yapılan 15 babanın 8'i çocuklarının çevrelerinde karşılaştığı şiddet içerikli olaylara tepkilerinde televizyon modellerinin etkili olmadığını, 4'ü televizyon modellerinin etkili olduğunu, 3'ü bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Görüşme yapılan 15 annenin 10'u televizyondan erkek çocuklarının etkilendiğini, 3'ü hem kız hem erkek çocuklarının etkilendiğini, 1'i kız çocuklarının etkilendiğini ve 1 anne de bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir. Görüşme yapılan 15 babanın 9'u televizyondan erkek çocuklarının etkilendiğini, 4'ü hem kız hem erkek çocuklarının etkilendiğini, 1'i kız çocuklarının etkilendiğini ve 1 baba da bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan anneler ve babalar çocuklarının arkadaşlarıyla olan problemlerini şiddet yoluyla çözmeleri durumunda gösterdikleri tepkileri farklı şekillerde, bazıları birden çok şekilde ifade etmiştir. 15 anne tarafından açıklama yapmaya ilişkin 12, program sınırlamaya ilişkin 4, eğitimci görüşlerine başvurmaya ilişkin 1 görüş belirtilmiştir. 15 baba tarafından açıklama yapmaya ilişkin 12, program sınırlamaya ilişkin 4 görüş belirtilmiştir.

Anneler ve babalar çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumaya ilişkin altı farklı görüş belirtmişlerdir. 15 anneden, program kısıtlamaya ilişkin 7, herhangi bir uygulama olmadığına ilişkin 5, ilgiyi dağıtmaya ilişkin 3, televizyon izleme süresinde kısıtlamaya ilişkin 1 görüş belirtilmiştir. 15 babadan, program kısıtlamaya ilişkin 7, farklı etkinliklere yönlendirmeye ilişkin 4, herhangi bir uygulama olmadığına ilişkin 2, televizyon kapatmaya ilişkin 1, ilgiyi dağıtmaya ilişkin 1 görüş belirtilmiştir.

Görüşme yapılan 15 anne 15 baba televizyondaki şiddetin önlenmesine ilişkin farklı öneriler sunmuşlardır. Annelerin ve babaların bazıları televizyondaki şiddetin önlenmesine ilişkin birden fazla öneri belirtmişlerdir. 15 anne tarafından, daha iyi programların yayına konmasına ilişkin 8, programların uzmanlar tarafından denetlenmesine ilişkin 4, program seçimine ilişkin 1, kanal seçimine ilişkin 3, programlarda saat düzenlemesine ilişkin 2, sınırlı ve kontrollü TV izletmeye ilişkin 1

ve televizyon izletmemeye ilişkin 1 görüş önerilmiştir. 15 baba tarafından programların uzmanlar tarafından denetlenmesine ilişkin 5, daha iyi programların yayına konmasına ilişkin 3, sınırlı ve kontrollü TV izletmeye ilişkin 3, programlarda saat düzenlemesine ilişkin 2, kanal seçimine ilişkin 1, yapılacak bir şeyin olmadığına ilişkin 1, yasa çıkarılmasına ilişkin 1, gerekenin yapılmakta olduğuna ilişkin 1, televizyon izletmemeye ilişkin 1 ve çocuk programcılarının eğitilmesine ilişkin 1 görüş önerilmiştir.

Sonuç olarak, çocuklar televizyonda en çok çizgi film izlemektedirler ve anne ve babalara göre televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içerikleri çocuklara uygun olmamaktadır. Çocuklarının izledikleri programları kontrol etme görevini anneler, programı önceden izleyip seçim yaparak yerine getirmektedirler. Televizyondaki şiddet sahnelerinden çocuklar etkilenmekte ve bunu hareketlerine yansıtmaktadırlar. Anne ve babalar çocukların şiddet sahnelerinden etkilenerek yaptıkları davranışlar karşısında açıklama yapma yolunu izlemektedirler. Anne ve babalar çocuklarını, televizyonun olumsuz etkilerinden program kısıtlayarak korumaktadırlar. Televizyondan erkek çocukları daha fazla etkilenmektedir. Anne ve babalara göre televizyondaki şiddet sahneleri daha iyi programların yayına konması ve programların uzmanlar tarafından denetlenmesi ile önlenabilmektedir.

Öneriler

Araştırma bulgularına dayanarak;

Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler:

Bu araştırmada sadece Bursa ilindeki anne ve babalarla çalışılmıştır. Gelecekte bu konuya yönelik araştırmalarla, Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan anne ve babalarla çalışılabilir.

Araştırma uygulama süresinin darlığı ve nitel araştırmanın gerektirdiği özenin gösterilebilmesi açısından 15 anne ve 15 babayla çalışılmıştır. Gelecekte daha geniş bir sürede ve daha fazla sayıda araştırmacıyla çalışma grubu genişletilerek yapılabilir.

Çocuklarla yakın ilişki içinde olan öğretmenlerle araştırma kapsamına alınıp, anne, baba ve öğretmenlerle çalışılabilir.

Bu çalışma da anaokuluna devam eden çocuğu olan anne ve babalarla çalışılmıştır. Gelecekte anaokuluna devam eden çocuğu olan anne ve babalar ile anaokuluna gitmeyen çocukların anne ve babalarıyla çalışma yapıp, aradaki farklılıklar incelenebilir.

Eğitim Programlarına Yönelik Öneriler:

Anne ve babaların, televizyonun çocuklar üzerindeki etkilerini anlayabilmelerini sağlayacak eğitim programları hazırlanıp, anne ve babaların bu eğitim programlarını almaları sağlanabilir.

Ailelere yönelik verilen seminerler ve hizmet içi eğitimler planlanırken bu ve benzer araştırma sonuçları dikkate alınmalıdır.

Medya Hizmet Politikalarına İlişkin Öneriler

Üniversitelerin ilgili bölümlerine çocuklar için hazırlanacak programların niteliğinin arttırılması için çocukları, gelişimsel özellikleri, psikolojik özellikleri gibi

özellikleri bakımından yakından gözlemleyebilecekleri uygulamalı dersler konulabilir.

Çocuklar için hazırlanan programların içerikleri program yapımcıları tarafından, çocuklar ile yakın ilişki içinde olan meslek elemanlarının (çocuk gelişimi uzmanı, çocuk psikoloğu vb.) önerileri doğrultusunda düzenlenebilir.

Programların içerikleri değerlendirilerek, çocukların izleme olasılıklarının yüksek olduğu saatlerde şiddet içeren çocuk programlarının yayınlanmaması yönünde düzenlemeler yapılabilir.

Ülke politikaları olarak “barışçıl televizyon” anlayışı özendirilebilir. Televizyonların yayınlarında şiddet öğelerine yer vermemeleri birtakım teşviklerle desteklenebilir.

KAYNAKÇA

AKPINAR, B. (2004). Çocukların Televizyon İzleme Davranışlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. **Çağdaş Eğitim**.(29). 306:35-45

American Academy Of Pediatrics (2001).”Children, Adolescents and Television.” . **Pediatrics** Vol.107 No.2 February: 423-426

ANDERSON, J.K., Cavallora, D. (2002), Parents or Pop Culture? Children’s Heroes and Role Models . **Childhood Education**.Spring 2002. (78). 3:161-168

ARAL, N., Ayhan B. A. Ve Türkmenler B. (2004). İlköğretim Okullarının Sekizinci Sınıfına Devam Eden Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi. **Çağdaş Eğitim**. (29). 315: 17-25

ARDALI, C. Ve Erten, Y., (1996). Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları. **Cogito**, Kış-Bahar. 6-7:143-163

ARKONAÇ, A.(2003). **Psikoloji- Zihin Süreçleri Bilimi**. İstanbul: Alfa Yayınları

ARSLAN ve Arkadaşları. (2006). Okul Çağı Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi. **TSK Koyucu Hekimlik Bülteni**, 5 (6) :391-401.

BOXER, P. Ve Tisak M. S. (2005). Children’s Beliefs About the Continuity of Aggression. **Aggressive Behavior**. V.31: 172- 188.

BUDAK, S. (2000). **Psikoloji Sözlüğü**. İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.

CİHANGİR, S. Ve Demir, Y., (2003). 3-6 Yaş Çocuklarının ve Anne –Babalarının Televizyon İzleme Özellikleri. **OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı 5-11 Ekim 2003, Bildiri Kitabı- 2: 318-333**

COOMBS- Richardson R. (2000). **Violence in Scholl: Causation and Prevention Paper Presented at The Annual Convention of the National Association of School Psychologits** (32 nd, New Orleans, LA, March 29- April 1, 2000)

ÇETİN, H., (2004). Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları: Yaş ve Cinsiyete Göre Bir İnceleme.Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

DAĞ, İ. ve Arkadaşları (2005). Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri.Özel Çalışma Raporu, Ankara.

DOĞAN, G.B., Subaşı, B. (2004). Bir ilköğretim Okulu 5.,6.,7., ve 8. Sınıf Öğrencilerinin En Çok İzledikleri Televizyon Programları ve Bu Programların Şiddet İçeriği Yönünden Değerlendirilmesi. **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi**. 1 (10-11): 64-70.

DEMİRERGİ, N., ve ark. (1994). **Bu Ne Şiddet!**. Ankara: Kitle Yayınları.

ERJEM, Y., Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve Gençlik:Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Mayıs 2006. 30(1):15-30

ERSOY, Ö., Avcı, N. ve Turla , A. (2006). **Oyuncak,Televizyon, Bilgisayar ve Kitap**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları

FROMM, E. (1994). **Sevginin ve Şiddetin Kaynağı**. Çeviren. Yurdanur Salman ve Nalan İçten. (6. Baskı). İstanbul: Payel Kitabevi

FUNK, B.J., Baldacci, B. H., Posald, T. and Boumgardner, J. (2004). Violence Exposure in Real – Life, Video Games, Television, Movies and The Internet: Is There Desensitization?. **Journal of Adolescence**. V.27 , I.1, February 2004:23-39

GENTILE D. A. , Jennifer R.L. and David A.W., (2003). **Looking Through Time: A Longitudinal Study of Children’s Media Violence Consumption at Home and Agressive Behaviors at Scholl. Paper Presented at The Biennial Conference of the Society for Research in Child Development**, (April,2003), Tompo, Florida

GUNTER B. And McAleer J. (1997). **Children and Television**. London: Rutledge

HANÇERLİOĞLU, O. (1979). **Felsefe Ansiklopedisi – Kavramlar ve Akımlar** (Cilt 6). İstanbul: Remzi Kitabevi

HUESMAN, R.L., Titus, M. J. and Podolski L.C. (2003). Longitudinal Relations Between Children’s Exposure to TV Violence and Their Aggressive and Violent Behavior in Young Adulthood:1977- 1992, **Developmental Psychology**, V.39, N.2:201-221

KARASAR, Ş., Ertürk, D. (2001). İletişim Teknolojilerinin Çocuk Gelişimine Etkileri. **Çağdaş Eğitim**. 277 s:17-23

KEBAPÇI, R.A.(2001). Televizyon Ana Haber Bültenleri'nde Şiddet Olgusu. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo-Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Radyo- Televizyon Bilim Dalı, İstanbul.

KİMBAL, M. M. And LESLEY, A.J. (1987). **Children and Television**. Edited by Michael E. Manley and Casimir Carmen Luke, Newyork: Proeger,

KRONENBERGER, G.W., Mathews, P.V. and etc. (2005). Media Violence Exposure in Aggressive and Control Adolescents: Differences in Self- and Parent-Reported Exposure to Violence on Television and in Video Games . **Aggressive Baheviör**. V.31:201-216

LEVİN, D. and Paige N. (1994). Developmentally Appropriate Television: Putting Children First. **Young Children** (49) 5: 38-44

LEVİN, D. and Paige N. (1995). The Mighty Morphin Power Rangers: Teachers Voice Concern. **Young Children**. 50 (6): 67-72

MAYRİNG, P. (2000). **Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş**. Çeviren. Adnan Gümüş ve Sezai Durgun. Adana: Baki Kitabevi

MİHANDOUST, N., (1989). Televizyonda Yer Alan Şiddet Programlarının Çocuk ve Gençlere Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı

MUTLU, E. (1999). **Televizyon ve Toplum**. Ankara: TRT Genel Sekreterlik Basım ve Yayın Müdürlüğü.

ÖZMEN, K.S. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi** . 37(2): 27-39

PINAR, N.(2006). Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi ,Sağlık Bilimleri Enstitüsü , Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Konya.

POST V. J. (1995) . Open Questions on the Correlation Between Television and Violence.

POSTMAN, N. (1994). **Çocukluğun Yokoluşu**. Çeviren: Kemal İnal. Ankara: İmge Kitabevi

RTÜK (2006). *İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları*. <[http: // www.rtuk.org.tr](http://www.rtuk.org.tr) > (2007, Ekim 27)

O’SULLIVON, C. (1999). **Professional Wrestling: Can Watching It Bring Out Aggressive and Violent Behaviors in Children?**, ERIC

REGLİN, G. (1996). **Television and Violent Classroom Behaviors: Implications for the Training of Elementary School Teachers. Paper Presented at the European Conference on Educational Research** (Both, England, United Kingdom, September 14-17, 1995)

SILVA, D. (1996). **Moving Young Children's Play Away from TV Violence. A How – to Guide for Early Childhood Educators: Child Care Providers, Head Start Instructors, Preschool and Kindergarden Teacher**, ERIC

SIMMONS, B., Stalsworth, K. And Wentzel H. (1999). Television Violence and Its Effects on Young Children. **Early Childhood Education**. Vol.26 No.3 p:149-153

SINGER, M.I. and Miller, D.,(1998). **Mental Health and Behavioral Sequelae of Children's Exposure to Violence. Chapter 5, "Prevention & Early Intervention" of Proceedings of the Annual Research Conference, A System of Care of Children's Mental Health: Expanding the Research Base** (11 th, Tampa, FL, March 8-11 1998) (220-224)

ST. PETERS, M. And etc., (1988). **Television and Families: What Do Young Children Watch With Their Parents?.** ERIC

TANRIVERDİ, M., (2006). Yetişkinlerin Televizyon Programlarındaki Şiddet Ögesi İçeren Yayınların Etkilerine İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TUFAN, İ. (2003). Medya ve Şiddet:Medyanın Sunduğu Saldırganlık Sahneleri İnsanları Şiddet Eylemine Sürükler mi? **Polis Bilimleri Dergisi**. 5 (3-4):131-142

UYSAL, A.(2003). Şiddet Karşıtı Programlı Eğitim Öğrencilerin Çatışma Çözümleri, Şiddet Eğilimleri ve Davranışlarına Yansıması. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

UZUNER, Y. (1999). **Niteliksel Araştırma Yaklaşımı**. (Editör. A.A). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

ÜNSAL,A A., (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. **Cogito**, Kış-Bahar, 6-7:29-35

YAVUZER, H. (2003). **Anne – Baba ve Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitabevi

YILDIRIM, A., Şimşek, H. (2006). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınevi

YILDIZ, A. S. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. **Polis Bilimleri Dergisi**. 6 (3-4): 131-150

EK- 1 : ÇALIŞMA GRUBU BELİRLEME SORU FORMU

Sayın Veli;

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında çocukların televizyondan etkilenme durumlarını konu olan yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Vereceğiniz bilgilerin samimi olması araştırma için yapılacak olan görüşmelerin belirlenmesi açısından önemlidir. İlginiz için teşekkür ederim.

ESRA YILDIRIM

Adınız Soyadınız:

Anne

Baba

Yaşı:

.....

.....

Eğitim durumu:

a)Okur-yazar değil	()	()
b)Okur-yazar	()	()
c)İlkokul mezunu	()	()
d)Ortaokul mezunu	()	()
e)Lise mezunu	()	()
f)Üniversite mezunu	()	()
g) Yüksek Lisans ve Doktora	()	()

Mesleğiniz:

.....

.....

Aylık Toplam Geliriniz(YTL):

EK-2 YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

- 1) Çocuğunuz televizyonda en çok hangi programı izliyor?
- 2) Televizyonda çocuklar için hazırlanan programların içeriğini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 3) Çocuğunuzun izlediği programları nasıl kontrol ediyorsunuz?
- 4) Televizyondaki şiddet sahnelerinin çocuğunuzu nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- 5) Çocuğunuzun televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenecek yaptığı düşünüldüğünüz davranışları var mı? Varsa bu davranışlar nelerdir?
- 6) Televizyondaki şiddet sahneleri sizce çocuğunuzun çevresiyle olan (kardeş, arkadaşları, akrabalar, komşular vs.) ilişkileri nasıl etkiliyor?
- 7) Çocuğunuz çevresinde karşılaştığı, kavga, ölüm, yaralanma, küfür etme gibi davranışlara nasıl tepkiler veriyor? Bu tepkilerinde televizyondaki modellerin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?
- 8)Çevrenizde gözlemlediklerinizden ya da yaşadıklarınızdan hareketle kız çocuklarımı yoksa erkek çocukları mı televizyondan daha çok etkileniyor?
- 9) Çocuğunuz arkadaşıyla problemini televizyondan örnek aldığı bir şekilde şiddete başvurarak çözmeye çalıştı ve siz bu duruma müdahale ettiniz fakat çocuğunuz televizyonda da böyle yaptıklarını söyledi.Bu durumda ne yaparsınız?
- 10)Televizyonun olumsuz etkilerinden çocuğunuz korumak için neler yapıyorsunuz?
- 11) Televizyondaki şiddeti önlemek için yapılması gerekenler konusunda önerileriniz nelerdir?